

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE A ANDRAGOGIKY

KULTURA VYBRANÝCH ŽENSKÝCH ŘEHOLNÍCH ŘÁDŮ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

OBOR: KULTURNÍ ANTROPOLOGIE

VYPRACOVALA:

Klára Smetanová

VEDOUCÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE:

Doc. Mgr. Martina Cichá, Ph. D.

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: Kultura vybraných ženských řeholních řádů vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího práce a uvedla jsem všechny použité podklady, literaturu a jiné zdroje.

V Olomouci dne 27.března 2013

Podpis .....

Následující řádky patří všem, kteří mi při bakalářské práci pomohli či mě v psaní podporovali a kterým tímto děkuji. Ráda bych poděkovala jmenovitě Doc. Mgr. Martině Ciché, Ph. D., která toto téma na můj vlastní návrh vypsala a stala se pro mě vedoucí práce a zároveň oporou. Velice děkuji také všem zúčastněným řeholním sestřím, které byly ochotny se zúčastnit mnou prováděného výzkumu, bez nich by realizace práce nebyla vůbec možná.

Anotace

Bakalářská práce pojednává o kultuře vybraných ženských řeholních řádů a to z pohledu jejich každodennosti. Práce je rozčleněna do dvou rovin, na část teoretickou a praktickou. V teoretické části popisují pojmy, které se bezprostředně k tematice řeholnictví vážou. Problematika zde řešená je volně dohledatelná v dostupné literatuře. Praktická část byla sestavena na základě mnou prováděného kvalitativního výzkumu, jehož cílem bylo zjistit, jak řeholní sestry žijí v kultuře řeholního řádu. Do výzkumu byl zařazen jeden řád a tři kongregace. Snaha byla kladena především na autentický popis reality každodenního dne uvnitř řeholního řádu. Práce odhaluje prožívání života řeholních sester a principy, na jakých jejich společenství fungují.

Klíčová slova: „kultura řeholního řádu“, „řeholní sestra“, „řeholnictví“, „řád“, „kongregace“, „řeholní život“

Annotation

Bachelor thesis deals with the culture of selected women religious orders from the point of view of their everydayness. The thesis is divided into two parts, theoretical and practical. The terms associated with the issue of a monastic life are described in the theoretical part. Issues discussed here are freely traceable in available literature. Practical part was made on the basis of my own qualitative research. One order and three congregations were inserted into this research. The aim of research was to find out how nuns live in the culture of religious order. The thesis describes experiencing of the life of nuns and principles on which their societies function.

Key words: „culture of religious order“, „nun“, „monastic order“, „congregation“, „monastic life“

Obsah

1. Úvod	8
2. Teoretická část	10
2.1. Kultura a její pojetí z antropologického hlediska	10
2.2. Pojem kultura v rámci každodennosti řádu	12
2.3. Obecně o řeholnictví	14
2.4. Zasvěcený život	15
2.5. Řád a kongregace	18
2.5.1. Kongregace	19
2.5.2. Řád	20
2.6. Klauzura	22
2.7. Povolání	22
2.8. Postupné fáze řeholního života	23
2.9. Žena řeholnice ve smyslu křesťanského panenství	28
2.10. Řeholní oděv	30
3. Praktická část	32
3.1. Cíle výzkumu	32
3.2. Cílová skupina výzkumu	32
3.3. Informovaný souhlas	34
3.4. Výzkumná metoda	34
3.5. Seznam narátorů	35
3.6. Kódování	35
3.7. Okruhy výzkumných otázek	36
3.8. Každodenní život	36
3.8.1. Denní režim	36

3.8.2.	Stravování	38
3.8.3.	Volnočasové aktivity	41
3.8.4.	Úklid domácnosti	43
3.8.5.	Manželství.....	43
3.8.6.	Práce.....	46
3.8.7.	Přátelé	48
3.8.8.	Rodina.....	49
3.8.9.	Hábit.....	52
3.8.10.	Smrt.....	54
3.8.11.	Charitativní činnost	55
3.8.12.	Sebeprezentace	56
3.8.13.	Řeholní jméno	58
3.8.14.	Hierarchizace.....	59
4.	Závěr.....	63
5.	Seznam zdrojů	65
5.1.	Rozhovory	65
5.2.	Literatura	65
5.3.	Internet	69
	Příloha A	I
	Příloha B	II
	Příloha C	IV

1. Úvod

Bakalářská práce pojednává o kultuře každodenního života sester v řeholním řádu. Fenomén ženských řeholních řádů se na našem území prvně objevil ke konci 10. století a souvisel s upevňováním moci raně středověkého státu v tehdy ještě pohanském prostředí. V roce 973 byl v Praze založen první ženský klášter u nás, šlo konkrétně o řád benediktinek. První sestry pocházely svým původem z Itálie, postupně se k nim přidávaly i české sestry. Od této doby se u nás formuje fenomén řeholnictví, který i s některými historickými úskalími, ve své modifikované formě, která se přizpůsobuje dobovým podmínkám, přečkal až do dnešních dnů.¹

Práce se dělí na dvě části: teoretickou a praktickou. Na začátku teoretického úseku se snažím o definici kultury, která se objevuje už v názvu práce. Nejprve popisuji kulturu z obecného antropologického hlediska a následně se snažím vystihnout definici kultury, která bude směrodatná pro moji práci. Dále se pozornost soustředí na objasňování pojmů bezprostředně souvisejících s řeholnictvím. Snažila jsem, například vysvětlit základní rozdíl mezi řádem a kongregací, pokud v práci není blíže specifikováno, o jaký typ společenství se jedná, používám termín řeholní řád. Základní strukturu řeholního řádu velice dobře vystihuje popis řeholní formace, která podléhá svým uspořádáním církevnímu a konfesnímu právu, ze kterého ve velké části vycházím v teoretické sekci.

Základem praktické části se staly mnou prováděné rozhovory se samotnými aktérkami řeholního života. Jediným zástupcem řádu se v mé práci stal řád klarisek, někdy se jim také říká Chudé sestry sv. Kláry. Řád vznikl již v roce 1212 v Itálii, u nás pouze o pár let později zásluhou sv. Anežky Přemyslovny, která jej zřídila roku 1234 a následně se stala i jeho abatyší. Za Josefa II. byla činnost řádu zastavena a znovu se na našem území objevuje až ve 20. století. Klášter, kde dnes sestry sídlí, začal fungovat poměrně nedávno, a to roku 1996 v brněnských Soběšicích. Specifikum tohoto řádu představuje život v klauzuře a kontemplaci, navíc každý klášter tvoří samostatnou

---

¹ JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Klášter premonstrátů na Strahově, 1991, s. 6.

jednotku, kde nejvýše postavenou osobu ztělesňuje abatyše.² Ve zbylých třech případech se jedná o kongregace. Kongregace milosrdných sester III. řádu sv. Františka v Opavě vznikla, jak už sám název napovídá, v Opavě v 19. století jako reakce na stále více přibývajícím chudinu.³ Další z kongregací, která se účastnila mého výzkumu, je kongregace sester Karmelitek sv. Terezie. Kongregace opět vznikla v 19. století v Itálii. Do České republiky se kongregace dostala až na pozvání kardinála Vlka v roce 1995. Na úplném začátku bylo společenství čistě kontemplativního charakteru, později k tomuto způsobu života přibývaly skutky milosrdenství.⁴ Poslední zkoumanou kongregací představují Školské sestry sv. Františka, které taktéž vznikly v 19. století. Sestry se vyvinuly jako apoštolské společenství, které se ve své náplni profiluje ve vzdělání.⁵ Na základě provedených rozhovorů se zástupkyněmi jednotlivých společenství byla sestavena praktická část této práce, která se zajímá především o život členek v jejich každodennosti. Objevují se zde témata, která se na první pohled zdají triviální. Pomocí nich se snažím proniknout do postaty řeholního života.

---

² HRUDNÍKOVÁ, Mirjam. *Řeholní život v českých zemích: řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 117-118.

³ Tamtéž, s. 185.

⁴ Tamtéž, s. 226- 228.

⁵ Tamtéž, s. 261- 262.

2. Teoretická část

2.1. Kultura a její pojetí z antropologického hlediska

Termín kultura má své etymologické kořeny již v době antiky. Vznikl z latinského *colere*, což v překladu znamená obdělávat, vzdělávat.⁶ Slovo kultura prvotně souviselo s obděláváním země, tedy půdy jako prostředku obživy. Pro tuto činnost užíváme pojmu *agricultura*. Až Cicero ve svých *Tuskulských hovorech* přišel s tzv. kulturou ducha. Díky němu dostala kultura nový rozměr, jelikož ji chápal jako znak lidské vzdělanosti. Ve středověku se ale celý pohled na tento termín rapidně změnil, označení se přestalo v souvislosti se vzděláváním lidského ducha používat. Pokud se termín někde vyskytoval, lze v něm rozpoznat výrazný náboženský podtext. Můžeme se zde setkat s užitím ve smyslu *cultus deorum* neboli uctívání. S příchodem renesance a humanismu se pojem kultura rehabilitoval a byl mu navrácen jeho původní smysl. V 18. století tento pojem pronikl např. i do děl filozofů a historiků. Zde už můžeme sledovat jasné vymezení kultury jako něčeho, co stojí proti přírodě.

Velký zvrat ve vytyčení pojmu kultura nastal společně s rozvojem nových humanitních věd a s dílem Friedricha Klemma, který přišel s převratnou definicí.⁷ „*Usiluji o to, abych prozkoumal a určil postupný vývoj lidstva od jeho nejneumělejších prvních počátků až po organické vytváření národů ve všech ohledech, to jest, co se týče zvyků, znalostí a obratností, domácího a veřejného života v míru i ve válce, náboženství, vědění a umění.*“⁸ Po Klemmovi následně publikoval svoji definici kultury anglický antropolog Burnett Tylor:⁹ „*Kultura nebo civilizace ... je komplexní celek, který zahrnuje poznání, víru, umění, právo, morálku, zvyky a všechny ostatní schopnosti a obyčeje, jež si člověk osvojil jako člen společnosti.*“¹⁰ Díky Tylorovi nabyl pojem kultura zcela nového rozměru a začal nově označovat jevy, kterými se člověk zcela vymezuje oproti zvířatům. Kulturu v takovémto pojetí chápeme pak jako ryze lidskou dovednost či vlastnost formovat a utvářet okolní svět. Tylorovo definování kultury se stalo základem pro všechny její další definice.¹¹

⁶ BRUGGER, Walter. *Filosofický slovník*. Praha: Naše vojsko, 1994, s. 212.

⁷ SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. Praha: Portál, 2000, s. 14.

⁸ Cit. tamtéž, s. 14.

⁹ Tamtéž, s. 14.

¹⁰ Cit. tamtéž, s. 14.

¹¹ Tamtéž, s. 14.

Definicí a různých konceptů kultury existuje celá plejáda, ale žádná z nich není jednoznačná a zároveň žádnou definici kultury nemůže označit jako chybnou. O sjednocení tohoto pojmu se v roce 1952 pokusili Alfred Louis Kroeber a Clyde Kay Maben Kluckhohn. Rozebrali kolem 150 definic a z nich sestavili jakési univerzální pravidlo platící pro kulturu obecně. Kultura je podle nich historická, zároveň je lidským produktem nesoucím v sobě ideje, vzory a hodnoty. Jsou toho názoru, že se jí učíme a je možné se jí učit. Zakládá se na symbolech vycházejících z chování a produktů tohoto chování. V roce 2000 pak asi s jedním z posledních vymezení kultury přišel Klaus P. Hansen, podle kterého má kultura v běžné komunikaci čtyři primární významy vztahující se ke kreativním a uměleckým pracím, k určitému způsobu života, k vymezení skupiny lidí s určitými vlastnostmi či zvláštnostmi, dále je pak kultura výsledkem našeho pěstitelského úsilí. Kultura v sobě obsahuje společenské vědomí lidí, jeho projevy v chování a duchovní produkci života ve společnosti. Kultura není nesena v našem genetickém kódu, ale je člověkem vytvářena a předávána dál pomocí kulturního dědictví. Do kultury zahrnujeme výtvořiny lidské práce, sociokulturní regulativy, ideje a instituce. Kulturu si osvojujeme pomocí procesu enkulturace a socializace. Na kulturu musíme také pohlížet jako na proces endokulturace, což znamená předávání starších kulturních prvků v čase. Kultura je nesmírně důležitá i v rámci interkulturní komunikace. Většinou se slovem kultura v sociálních vědách označují jevy, které vznikly nebiologicky, a to zejména společenské vědomí jedinců a jeho projevování se po duchovní a materiální stránce lidského bytí. Kulturu lze zkoumat ze tří základních pohledů, a to z úhlu genetiky, původu člověka a jeho odlišností od jiných tvorů, dále ji můžeme zkoumat z pohledu kultur, subkultur a sociokulturních systémů a v neposlední řadě se můžeme zaměřit na jednotlivce, a to zejména z pohledu toho, jak on sám produkuje kulturu. V současné době se nejčastěji setkáme se třemi základními pojetími kultury, s pojetím axiologickým, redukcionistickým a globálním antropologickým.¹² Kulturu pak může rozlišovat dvojím způsobem a to na kulturu osobní, do které zařazujeme například život ve společenství,

---

¹² MALINA, Jaroslav. *Antropologický slovník, aneb, Co by mohl o člověku vědět každý člověk: (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009, s. 2071-2074.

jazyk, mravnost či náboženství a kulturu věcnou, kterou chápeme všemožnou techniku a umění.¹³

2.2. Pojem kultura v rámci každodennosti řádu

Pojem kultura může být chápán různými způsoby. Důvodem použití tohoto termínu v mé práci je především to, že ve své podstatě se skrze něj dá nejlépe vyjádřit, čemu se v práci věnuji. Kulturu si pak z řady definic můžeme představit ideálně v tomto případě jako soustavu pravidel, norem a materiálních statků, které dané společenství vytváří. Tento termín v sobě neskrývá žádný hodnotící či vyčleňující charakter. To zde zdůrazňuji zejména proto, že jsem se setkala s četným neporozuměním z řad řádových sester, které jsou předmětem mého výzkumu, při použití tohoto označení. A právě díky mylné interpretaci pojmu si troufám tvrdit, že množství řádů zamítlo další spolupráci se mnou na této práci. Avšak pojem kultura do církve neodmyslitelně patří. „*Teologická reflexe v dialogu s kulturou je neodmyslitelným prvkem formace a vývoje života církve...*“¹⁴ Ať už chápeme kulturu ve smyslu sociologickém či antropologickém, je nadmíru jasné, že náboženství, kterého jsou řeholní řády součástí, z kultury vyloučit nelze.¹⁵

Pro svoji práci vidím jako přínosné použití konceptu organizační kultury, její struktury jsou totiž vytvářeny každou organizací. V mém případě si dovoluji organizaci nazvat každé z jednotlivých řeholních společenství. Ve své práci se zajímám o organizační strukturu řádu, jaké funkce sestry mají a jaké nároky jsou na ně kladeny představenými jejich řádů / kongregací, taktéž se zajímám o jednotlivé fáze řeholní formace a dále pak o denní režim a mnohé další. Všechny představy o tom, jak má řeholní život podle jednotlivých konstitucí řádů či kongregací vypadat, jsou jeho členy sdíleny. Jde zde o kulturu vnitřní, ale i kulturu vnější. Setkáváme se s prožíváním svého povolání u každého jednotlivce a druhotně s tím, jak se veškeré aspekty tohoto povolání projevují ve své každodennosti.¹⁶ Pojem organizační kultury se tradičně užívá pro pochopení fungování dané organizace. Organizační kultura v sobě nese přístup interpretativní a objektivistický. To, co daná organizace ztělesňuje, nám objasňuje právě

¹³ BRUGGER, Walter. *Filozofický slovník*. Praha: Naše vojsko, 1994, s. 212-213.

¹⁴ Cit. DE FIORES, Stefano a GOFFI, Tullio. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 112.

¹⁵ Tamtéž, s. 915.

¹⁶ HREŠANOVÁ, Ema. *Kultury dvou porodnic: etnografická studie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2008, s. 32.

interpretativní složka tohoto konceptu. Organizace se rovná systému sdílených znaků, významů, názorů, hodnot, symbolů atd. Objektivizované hledisko v sobě ukotvuje to, co vlastní. Stejně tak jako obecných definic kultury je i definic organizační kultury celá paleta. Dovolila jsem si vybrat pouze jednu z nich, která nejlépe zapadá do konceptu mé práce.¹⁷ Podle ní se organizační kultura vymezuje jako „sdílené filozofie, ideologie, hodnoty, přesvědčení, názory, očekávání, postoje a normy... které odhalují implicitní či explicitní skupinový souhlas s tím, jak rozhodovat a řešit problémy: jako způsob, jak se věci u nás dělají.“¹⁸ Definice odkazuje na strukturovanost jednotlivých řeholních společenství. Všechna společenství se navíc řídí svou vlastní spiritualitou, která se stala jejich životní filozofií. Hodnoty i názory ve společenství musí být sdíleny zejména kvůli soudržnosti seskupení. Hodnotový systém ve společenství ztělesňuje důležité hledisko, protože preference jednotlivých hodnot nad druhé pak určuje, co daná skupina považuje za důležité. To se následně promítá do postojů a stanovisek celé instituce. Reálný obsah kultury společenství se promítá v chování jeho aktérů ve své každodennosti.¹⁹

V práci operuji s pojmem každodennosti, s konceptem taktéž velice úzce souvisejícím s mojí prací, jelikož chci zjistit, jak sestry v řádu žijí, co je náplní jejich jednotlivých dní. Každodenní realita je světem, který udržuje v chodu myšlenky a akty jednotlivců, a tuto realitu pojmáme jako něco daného. Časová struktura v přesné posloupnosti vymezuje jednotlivé úkony každého dne, nicméně ještě markantnějším způsobem určuje, jakým směrem se bude ubírat celý život jednotlivce. Právě realita každodenního dne je sdílena se všemi ostatními jedinci. Každodenní opakující se činnosti jsou jedinci v této realitě chápány jako neproblematické, avšak pouze do té chvíle, než do nich nějaký problém vstoupí. Veškerou existenci v systému každodenního dne řídí čas.²⁰ Každá skupina se ve svém chování, myšlení a činech bude různit od jiné a to opět v závislosti na své každodennosti. Organizační kultura nám napovídá, jak co dělat.²¹

---

¹⁷ LUKÁŠOVÁ, Růžena. *Organizační kultura a její změna*. Praha: Grada, 2010, s. 15-17.

¹⁸ Cit. tamtéž, s. 17.

¹⁹ Tamtéž, s. 21- 22.

²⁰ BERGER, Peter a LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 25-33.

²¹ HREŠANOVÁ, Ema. *Kultury dvou porodnic: etnografická studie*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2008, s. 33.

2.3. Obecně o řeholnictví

Biblický Nový zákon v některých svých pasážích nabádá k tomu, aby se jednotlivé osoby vzdaly svého majetku, nevstupovaly do svazků manželství a vydaly se na život směřující k Ježíši Kristovi. Tato doporučení se v církvi jinak také označují jako tzv. evangelní rady a právě v nich se nachází prapůvodní základ řeholního způsobu žití. Historicky se počátky řeholního života objevují v Egyptě, konkrétně ve 3. století n.l. Jeho prvními vykonavateli byli tzv. *eremos*, což v překladu znamená ti, kteří odešli na poušť. Důvod k tomuto odchodu spočíval v umožnění samostatného způsobu života v kontemplaci, tedy v modlitbě.²² O století později se začali tito lidé od samostatného života odklánět a pozvolně se shlukovat do komunity. Vznikla tak první forma řeholního života, ve které již existoval přesně stanovený řád. Komunitní způsob církevního života nabíral na popularitě a začínal se rozšiřovat. Emerité zbudovali první monastýry. Dnes bychom budovy označili slovem kláštery.²³ Postupně docházelo k rozšiřování podobného života i směrem západním. Zde se uchytila forma mnišského života. Pojmenování „mnich“ vzniklo z řeckého slova *monos*, tedy „sám“. V pozdějších letech se pak objevovala celá řada církevních otců. Ti sepisovali nejrůznější formy řeholí, v nichž nalezneme pravidla pro společný život uvnitř řádu.

Nicméně společným bodem všech řeholí se staly tři sliby: slib chudoby, čistoty a poslušnosti. Poslušnost se zde chápe ve smyslu ctění autority představených a vykonávání jejich vůle. Chudobou se pak myslí naše osobní vlastnictví, kterého bychom se měli zříci. Čistota je chápána jako život v celibátu. Řeholník se všeho vzdává a sliby plní zcela dobrovolně.²⁴ Stav řeholní, neboli *status religiosus*, vymezuje osoby, které se rozhodly pro život pospolu pod rouškou církve. Základním požadavkem pro sestávání v tomto stavu je úcta. Každému takovému jedinci, který žije zasvěceným způsobem života a v určitém řeholním společenství, se pak říká řeholník nebo taktéž *religiosi* a pravidlům, které v rámci tohoto společenství dodržuje řehole, *religio*. Každá řehole se řídí svými základními pravidly, ty se v případě řádů a kongregací liší. Pod řády pak zahrnujeme řeholní kanovníky, mnichy, žebravé řády a řeholní kleriky. Členem řehole a taktéž i řeholní společnosti může být i laik, nejen

---

²² TRETERA, Jiří, Rajmund. *Církevní právo*. Praha: Jan Krigl, nakladatelství, 1993, s. 141.

²³ RITTNER, Edward. *Církevní právo katolické*. Praha: Jednota právnická, 1887, s. 366-367.

²⁴ TRETERA, Jiří, Rajmund. *Církevní právo*. Praha: Jan Krigl, nakladatelství, 1993, s. 141-142.

člověk ze stavu kněžského. V církvi platí i jakási hierarchizace, kde řeholníci dávají přednost vyšším duchovním, naopak ale ze strany laiků mají přednost řeholníci.²⁵

Dle církevního práva rozlišujeme společenství, která žijí svůj život podle evangelijních rad, na dva základní typy: instituty zasvěceného života a společenství apoštolského života. Tato společenství dále můžeme dělit na mužská a ženská, podléhající papežskému nebo diecéznímu právu, a společenství klerická, laická či smíšená.²⁶ Všechny církevní společenství vznikají vždy pouze se svolením papeže nebo diecézního biskupa, taktéž je tohoto souhlasu třeba k založení nového komunitního domu.²⁷

2.4. Zasvěcený život

Zasvěcený život můžeme historicky rozřadit do pěti skupin, historické pořadí nám pak určuje jejich přibližnou dobu vzniku. Jedná se o domácí asketismus, historické mnišství, žebravé řády, jáhenské skupiny a sekulární společenství.²⁸ Instituty zasvěceného života se pak dále typologicky dělí dle obecného kritéria, kritéria následování Krista, kritéria svěcení, kritéria potvrzení, kritéria exempce, kritéria pohlaví a v neposlední řadě podle kritéria vnitřního uspořádání. Konkrétně kritériem obecné dále rozlišuje instituty světské, řeholní, apoštolské, poustevnické a panenské. Základním prvkem naprosto každého řeholního života se stalo následování Krista, avšak mezi jednotlivými instituty spatřujeme rozlišnost v tom, pro jaké následování Krista se rozhodly. Instituty, které Krista následují pomocí motlitby, nazýváme kontemplativní, instituty hlásající Boží království označujeme jako apoštolsky činné. Dále nacházíme instituty, které se účastní pastoračního poslání církve, a instituty, které se setkávají s lidmi ve jménu Krista, tzv. řády sekulární neboli světské.²⁹

Zasvěcený život slouží jako označení převážně pro způsob života, který řeholník či řeholnice věnovali Bohu, jedná se o život v chudobě a poslušnosti.³⁰ Jednotlivec je

²⁵ HENNER, Kamil. *Základy práva kanonického*. Praha: vlastní náklad, 1921, s. 173-174.

²⁶ TRETERA, Jiří, Rajmund a PŘIBYL, Stanislav. *Konfesiční právo a církevní právo*. Praha: Jan Krigl, nakladatelství, 1997, s. 191.

²⁷ TRETERA, Jiří, Rajmund. *Církevní právo*. Praha: Jan Krigl, nakladatelství, 1993, s. 142-143.

²⁸ DE FIORES, Stefano a GOFFI, Tullo. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 1154-1155.

²⁹ ZUBERT, Bronislav, Wenanty. *Řeholní právo: instituty zasvěceného života a společenství apoštolského života*. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1996, s. 22-25.

³⁰ *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995, s. 242-244.

k takovému rozhodnutí povolán Bohem, díky tomuto daru, jenž mu umožňuje žít zasvěceným životem, má pomoci v realizaci spásného církevního poslání.³¹ Řeholnictví tedy ve své podstatě znamená plně svěřit své bytí na této zemi do rukou Božích a sloužit svým posláním Božímu království. Počátky řeholního života můžeme nalézt v prvních etapách křesťanského zrodu zejména na východě, tento způsob života vznikl v prostředí společností, které byly kanonicky ustanoveny církví.³²

Zasvěcený život se podle řeholního práva definujeme pomocí teologicko-kanonické definice zasvěceného života, která v sobě nese teologické a kanonické prvky. Za teologické prvky považujeme např. plné odevzdání se Bohu, spojení se s církví skrz lásku atd. Mezi prvky kanonické jsou pak dále řazeny např. svobodná volba řeholního života, dodržování předpisů ustanovených daným řeholním institutem atd.³³ Řeholní život je specifický po několika stránkách, díky kterým se tak odlišuje od běžného zasvěceného života. Jedná se např. o jeho kultovní charakter či formu společného sesterského nebo bratského soužití v rámci komunity, dále se klade důraz na zachovávání slibů evangelijní rady a v neposlední řadě nám tato společenství podávají důkaz o spojení samotného Krista s církví.³⁴

V případě řeholního institutu lze mluvit o komunitním společenství, jehož členové vedou společný život a řídí se, na základě svých stanov, určenými pravidly. Podle stanov členové taktéž skládají např. věčné či časné sliby.³⁵ V každém řeholním institutu zasvěceného života mají jeho členové povinnost složit veřejné řeholní sliby, obřad nese označení *professio*.³⁶ K řeholnímu životu není povolán každý, jedná se o velice náročné povolání a zároveň je takový úděl darem, který církvi poskytuje sám Bůh. Od řeholníků a řeholnic se vyžaduje, aby tento jedinečný dar předávali současným jazykem dál a taktéž, aby tímto jazykem byla vyjádřena veškerá Boží láska. Již na počátku šíření křesťanství stála v církvi v první řadě právě celá řeholní rodina v postavení prostředníka, pomocí kterého se Boží tajemství předávalo dál a funkce jí

---

³¹ NĚMEC, Jaroslav. *Rozvoj duchovních řádů v českých zemích*. Roma: Křesťanská akademie, 1988, s. 95.

³² *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995, s. 242-244.

³³ ZUBERT, Bronislav, Wenanty. *Řeholní právo: instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života*. Olomouc: Maticе Cyrilometodějská, 1996, s. 17.

³⁴ *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995, s. 242-244.

³⁵ NĚMEC, Jaroslav. *Rozvoj duchovních řádů v českých zemích*. Roma: Křesťanská akademie, 1988, s. 101.

³⁶ TRETERA, Jiří, Rajmund a PŘIBYL, Stanislav. *Konfesní právo a církevní právo*. Praha: Jan Krigl, nakladatelství, 1997, s. 192.

vydržela ve své podstatě až do dnešních dnů.³⁷ Dále je potřeba zmínit, že zasvěcený život má svůj základ zejména v Kristově učení a odkazu. Již zmíněné sliby evangelijních rad znamenají základní řeholní sliby, mezi které patří sliby čistoty, chudoby a poslušnosti. Zasvěcený život se váže především k životu, dílu a svátosti církve. Nejhlubší podstatou zasvěceného života je dar osoby samotné a projev lásky k Bohu, díky které pak projevuje jedinec lásku ke každému jednotlivci na této planetě.³⁸ Život řeholníka má evangelijní původ a stojí na zcela radikálním základu.³⁹ Jednotliví členové všemožných církevních institutů jsou povinni poslouchat nejvyšší autoritu daného společenství, tedy představeného či představenou. Do institutu zasvěceného života může být v podstatě přijat jakýkoliv katolík, ale musí splňovat některé podmínky, např. věkovou hranici, která určuje tvárnost osoby a mnohé další. Dále pak osoba musí projít tzv. fází přípravy na zasvěcený život. Stejná pravidla o ustanovení církevních institutů platí jak pro instituty ženské, tak pro instituty mužské.⁴⁰ Řeholníka v jeho životě svazují různá pravidla, například se zavazuje svým vstupem do institutu řeholního zasvěceného života k tomu, že bude žít společným životem s ostatními členy společenství. Každý takovýto institut se svojí podstatou pojí s nějakou kaplí či klášterem, kde se realizují spirituální stránky tohoto života.

Dalším znakem řeholního života, který je na první pohled téměř ve všech řádech viditelný, je řeholní roucho neboli hábit, odvozený termín ze slova habitus. Řeholní instituty zasvěceného života se dělí nejčastěji do dvou velkých skupin na řády a kongregace, avšak k těmto dvěma nejčastějším formám patří ještě méně početné sekulární instituty a společnosti apoštolského života.⁴¹ Podle současného řeholního práva jsou všechny instituty ve svém vnitřním počínání téměř nezávislé na církevní autoritě, to ale neplatí v případě vnějšího působení.⁴²

---

³⁷ *Katechismus katolické církve*. Praha: Zvon, 1995, s. 242-244.

³⁸ *Vita consecrata: posynodální apoštolská adhortace Jana Pavla II. O zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě z 25. března 1996*. Praha: Zvon, 1996, s. 7-10.

³⁹ DE FIORES, Stefano a GOFFI, Tullo. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 783.

⁴⁰ NĚMEC, Jaroslav. *Rozvoj duchovních řádů v českých zemích*. Roma: Křesťanská akademie, 1988, s. 95-101.

⁴¹ TRETERA, Jiří, Rajmund a PŘIBYL, Stanislav. *Konfesní právo a církevní právo*. Praha: Jan Krigl, nakladatelství, 1997, s. 192.

⁴² ZUBERT, Bronislav, Wenanty. *Řeholní právo: instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života*. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1996, s. 25.

Dalšími instituty zasvěceného života jsou instituty světské (sekulární). Jejich členové se zavazují církvi jiným způsobem než řeholníci. Nejedná se zde o sliby, ale jednotlivec skládá tzv. přísliby či přísahy. Nutno podotknout, že se tím nezbavuje evangelních rad poslušnosti, celibátu a chudoby, vše zde platí jako u klasické formy řeholního života. Zásadní rozdíly pak spočívají v nošení běžného oděvu a život mimo společenství. V neposlední řadě zmíním ještě společnosti apoštolského života. Opět zde hrají hlavní roli tři základní sliby čistoty, chudoby a poslušnosti, ale členové těchto společenství neskládají žádné sliby ani jiné přísahy. Zůstává tu ale komunitní život, včetně nošení společného hábitu.⁴³

Zasvěcený život z antropologického hlediska je pozitivním jevem. Řeholní život zapadá do církve jako jeho součást. Jeho struktura a jeho jednotlivé prvky se sice mění a mohou měnit v čase, ale nepochybně si v sobě i přes veškeré proměny ukryl své původní poselství. Pokud si celkově shrneme podstatu řeholního života, jedná se o dar od Boha, který v sobě nese poslání a nelehkou cestu životem plným odříkání, ale právě tento úděl má každému jednotlivci připomínat hodnotu lidské bytosti. Řeholní život směřuje obrácenou cestou dle „velikonočního tajemství“, tj. od smrti ke vzkříšení. Jestliže si člověk zvolí cestu zasvěceného života, tedy cestu řehole, pak to dozajista neznamená, že by nějaké hodnoty z důvodu své volby řeholního povolání ztratil, naopak má v úctě všechny hodnotové systémy. Ať muž nebo žena, oba by ve svém rozhodnutí jít cestou řeholního života měli nalézt svou totožnost a také prostředky, jak jí dosáhnout. Zasvěcený život by se ve své niterné podstatě měl stát strukturou, která v první řadě svým posláním slouží člověku, nikoliv naopak.⁴⁴ „*Různorodost institutů zasvěceného života obohacuje církev a pomáhá jí rozvíjet různé formy apoštolské činnosti.*“⁴⁵

2.5. Řád a kongregace

Řeholní řády se dělí do tří základních skupin na řády prvního, druhého a třetího řádu. Řády prvního řádu jsou řády prvotní, od kterých vše vychází, jedná se o řády

---

⁴³ TRETERA, Jiří, Rajmund a PŘIBYL, Stanislav. *Konfesiční právo a církevní právo*. Praha: Jan Krigl, nakladatelství, 1997, s. 192.

⁴⁴ DE FIORES, Stefano a GOFFI, Tullio. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 1157.

⁴⁵ ZUBERT, Bronislav, Wenanty. *Řeholní právo: instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života*. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1996, s. 29.

výhradně mužské. Druhým řádem jsou označovány ženské kontemplativní řády s přísnou klauzурou. Ženy zde můžeme také označit jako mnišky. Třetí řády představují kongregace. Hierarchie není samoučelná, jak již bylo řečeno, první řád, tedy mužský neboli mnišský, je základním stavebním kamenem pro zbylé dva. Ženské řády se od mužských odvíjí a vytváří jejich feminní protějšek. Kongregace pak vychází z prapůvodních myšlenek prvního řádu a propůjčují si jejich řeholi, která pro celé společenství hraje klíčovou roli. V případě kongregace se může jednat o společenství laiků, jahnů, diecézních kněží. U nás se některá ženská společenství nazývají kongregacemi, např. Kongregace Milosrdných sester III. řádu sv. Františka z Assisi v Opavě, Kongregace Sester Neposkvrněného Početí P. Marie III. řádu sv. Františka z Assisi atd. U kongregací se jedná o společenství, která jsou většinou činná, tím se rozumí, že se nějakým způsobem podílejí na venkovním životě, tedy nevěnují svůj život pouze modlitbě v klauzурě.⁴⁶ Podle církevního práva musí každá církevní formace, ať už se jedná o řád nebo kongregaci, projít alespoň čtyřmi základními etapami, a to tzv. prenoviciátem, noviciátem, dobou po dočasných slibech a trvalou formací.⁴⁷

2.5.1. Kongregace

Kongregace je forma církevní instituce, která se od řádu liší především tím, že jí chybí klášterní řehole. Jedná se o společnost, ve které její členové zasvěcují svůj život Bohu.⁴⁸ Na rozdíl od řádů se v kongregaci skládají pouze tzv. jednoduché sliby. Slovo kongregace pochází z latinského slova „pro shromáždění“, tedy *congregatio*. Můžeme odvodit i druhý význam slova, jímž se někdy označuje jako celek soustava klášterů stejného řádu.⁴⁹ První kongregace začínaly vznikat od 16. století. Nezbytný pro jejich vznik je buď souhlas papeže, či biskupa. Kongregace ve svém praktickém životě fungují buď jako organizace apoštolské nebo charitativní. V některých případech se tak dokonce označují společenství, kde jejich členové nemusí skládat žádné sliby.⁵⁰ Ženské řeholní kongregace se ve své praktickém životě věnují nejčastěji všemožným službám,

---

⁴⁶ TRETERA, Jiří, Rajmund a HORÁK, Zboj. *Slovník církevního práva: (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)*. Praha: Grada, 2011, s. 131.

⁴⁷ GOGOLA, Jerzy. *Řeholní formace*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002, s. 95.

⁴⁸ ELSER M., S. EWALD a G. MURRER. *Encyklopedie náboženství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 157.

⁴⁹ *Nové universum: všeobecná encyklopedie A-Ž*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2003, s. 515.

⁵⁰ ELSER M., S. EWALD a G. MURRER: *Encyklopedie náboženství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, s. 157.

např. pracují ve sféře zdravotnictví, v pečovatelských ústavech, v domovech důchodců, v dětských domovech, ve školství, v různých ozdravných zařízeních, v domovech mládeže atd.⁵¹

2.5.2. Řád

V případě řádu se jedná o vůbec nejstarší formu řeholní instituce.⁵² Označení slova pochází z latinského *ordo*.⁵³ Řády se dělí na mužské a ženské. Hlavním rozdílem mezi nimi je, že mužské řády jsou ve svém fungování de facto nezávislou jednotkou. Naopak řád ženský se ve svém chodu musí spoléhat na mužský element. Ženy se musí spoléhat na pomoc mužských duchovních, protože jim nebylo a dosud není umožněno kupříkladu vysvěcení na kněze. V dřívějších dobách dokonce ženská společenství zaměstnávala kleriky a udělovala jim plat za plnění jistých náboženských úkonů. Povinnost financovat kleriky ženské řády po peněžní stránce znevýhodňovala. Členové a členky řádů musí dodržovat pohlavní půst, proto se může jevit paradoxně fakt, že i přes snahu zamezit jakémukoliv kontaktu žen s muži a ženy tímto krokem naprosto izolovat od jakéhokoliv pokušení, selhává právě na předešlém principu, že ženy jsou ve svém duchovním životě na mužích zcela závislé.

Dále pak rozlišujeme řádové domy a ženské kláštery. Ženy v řádových domech na rozdíl od žen žijících v klášteře, které taky někdy označujeme slovem jeptišky, neskládají sliby, a tudíž se nemusí vzdát svého majetku a mohou s ním svobodně disponovat. Panuje zde větší volnost, pokud ženy zatouží po kontaktu se svojí rodinou, mohou na nějaký čas opustit řádový dům a vydat se za ní. Ženy přebývající v řádových domech mohly v minulosti kdykoliv řád svobodně opustit, byly sem umístovány především mladé dívky do doby, než se např. rodina rozhodla dceru provdat. Řádové domy se zakládaly především na přelomu 9. až 10. století. Zakládání klášterů začíná později, až koncem 11. století a počátkem 12. století. Zde už můžeme sledovat viditelné náboženské motivy. Děje se tak zejména proto, že v této době rapidně stoupl počet žen odhodlaných zasvětit svůj život Bohu. V roce 1200 - 1250 byly dokonce díky masovému přibývání ženských klášterů snahy jejich vznik rapidně omezit. Můžeme se

---

⁵¹ TRETERA, Jiří, Rajmund a PŘIBYL, Stanislav. *Konfesní právo a církevní právo*. Praha: Jan Krigl, nakladatelství, 1997, s. 197.

⁵² Tamtéž, s. 309-310.

⁵³ TRETERA, Jiří, Rajmund a HORÁK, Záboj. *Slovník církevního práva: (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)*. Praha: Grada, 2011, s. 114.

setkat i s tzv. bekyní, což je příbytek nacházející se někde v ústraní, ve kterém přebývaly zbožné ženy, aniž by musely skládat jakékoliv sliby. Tyto bekyně byly v neustálém kontaktu s řádovými domy. Aby se ženy v bekyních užívaly, provozovaly kromě běžného duchovního života např. ruční práce, vyučovaly čtení a psaní atd. Setkat se můžeme i s dvouklášteřem, který spojuje mužský a ženský duchovní element v jednom obydlí. Chór neboli místo, které je svojí povahou zapovězeno, aby sem nemohl vstoupit kdokoliv jiný než ženy žijící v řádových domech, nemělo zpočátku své pevně určené místo. Od 12. století se začínaly tato místa objevovat v zadních částech galerií (*empor*). Stejně tak byly společenské prostory pro jeptišky zřizovány společně s dormitářem v západních částech kláštera. Velice striktní pravidla platila pro dodržování klauzury. V dřívější době existovalo tzv. *parlatorium* nebo také *locutorium*, což bylo místo na pomezí duchovního a světského světa, kde měly sestry právo komunikovat s lidmi přes malé, mřížemi opatřené okno, které sloužilo jako ochrana před jakýmkoliv fyzickým kontaktem. Pokud historickou situaci srovnáme s dnešní dobou, i dnes členky řádů jen vzácně opouštějí prostor klauzury. Děje se tak pouze při slavení některých svátků.

Každodenní život v klášteře byl započat chórovou modlitbou. Zbytek času byl věnován např. osobnímu vzdělávání, různým praktickým činnostem, organizačním záležitostem, osobní modlitbě, duchovnímu rozjímání atd. Ženy si práci v klášteře rozdělovaly, každá z nich zastávala jakousi funkci. Ve svých společenstvech vykonávaly různé činnosti přes vaření, zahrádkaření až po ruční práce, k nim patřilo zejména tkaní a všemožné vyšívání pro náboženské účely (např. gobelíny s liturgickými motivy atd.). Jejich tvořivá činnost byla rozsáhlá, tvořily mariánské obrázky, figurky Ježíška v jesličkách a další předměty. Nejrůznější obrázky či sošky v ženském společenství sloužily jednak jako dekorace, ale také jako prostředek doplňující četbu. Čtení a psaní se považovalo za nutnou znalost, kterou každá ze sester musela ovládat, jelikož obě tyto dovednosti využívala každodenně. Za příklad můžeme považovat každodenní předčítání z refektáře v době stolování. Dívky bylo nutné vzdělávat především v oblasti jazykové. O této vzdělanosti svědčí například přepisování děl a vlastní tvorba.⁵⁴

---

⁵⁴ KRÜGER, Kristina. *Řády a kláštery: 2000 let křesťanského umění a kultury*. Praha: Slovart, 2008, s. 258-269.

2.6. Klauzura

Každý řeholní dům by měl mít místo či místnosti, kam nesmí vstoupit nikdo jiný než člen daného společenství. Klauzura v sobě ztělesňuje naprosté oddělení řeholníka od vnějšího světa. Takovou formu klauzury nalezneme např. u klarisek. V historii tento typ života vedl k zabránění porušení čistoty, dále pak usnadňoval kontemplativní způsob života, tedy života věnovaného v modlitbě k Bohu a taktéž se v něm z praktického hlediska lépe udržoval řád a kázeň. V současné době se v této formě života vidí odosobnění od světa. Rozlišujeme čtyři druhy klauzury. Tzv. papežská klauzura se vztahuje na celý dům společenství, ve kterém jeho členky, mnišky, bydlí, a to včetně zahrady. Do těchto prostor nemá přístup nikdo jiný kromě již zmíněných. Výjimku tvoří prostor hovorny, kaple a kostela, do nich je povolen vstup i veřejnosti. Tyto prostory jsou symbolicky odděleny od těch, kam osoby mnišek mohou a kam veřejnost už nesmí. V takto kontemplativně zaměřených klášterech jsou omezovány přístupy k jakýmkoliv sdělovacím prostředkům.⁵⁵ V těchto společenstvích může sestra mluvit např. s rodiči či jinou návštěvou podle institucí určených pravidel. Setkání se uskutečňuje v místnosti zvané hovorna, která vypadá různě. Hovorna odděluje prostor klauzury a prostor venkovní. Například u sester klarisek - kapucínek by v hovorně měla být umístěná na mříži (ta odděluje symbolicky zmíněný prostor) záclona, mříž by měla být zhotovena ze dřeva a stále uzamčena železnými zámky. Sestra zde navíc bez svolení abatyše či vikářky nemá dovoleno vstupovat, a pokud má svolení, musí být u rozhovoru přítomna ještě druhá sestra.⁵⁶

2.7. Povolání

Každý živý člověk, ve společenství lidí na tomto světě a v tomto daném čase, se dostává do stavu takzvaného povolání, a to pouze tím, že existuje. Povolání mohou být různá, např. řeholní, k manželství atd. Někteří lidé jsou voláni k tomu, aby žili pro Boha. Povolání k životu a to, jakým směrem se má ubírat, činí Bůh pro každého jednotlivce zvlášť. Každý člověk má žít ve víře v Boha a to svým vlastním autentickým

---

⁵⁵ ZUBERT, Bronislav, Wenanty. *Řeholní právo: instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života*. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1996, s. 223- 228.

⁵⁶ *Konstituce sester klarisek-kapucínek: řehole a závěť svaté Kláry*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1993, s. 21- 22.

prožíváním každodenního života.⁵⁷ Podle tradiční představy žijí řeholníci dokonalým životem, ten může být realizován jedině v Bohu. Na cestě k Bohu se řeholník musí vydat, jelikož i Bůh sám ztělesňuje právě ono vydání se. Poslušnost k Bohu se dá označit naprosto nejvyšší možnou svobodou, které lze dle křesťanské tradice dosáhnout.⁵⁸

2.8. Postupné fáze řeholního života

Fáze řeholního života neboli formace jsou celkem čtyři: prenoviciát, noviciát, fáze formace v období dočasných slibů a trvalá formace. Případní kandidáti se nemohou zcela okamžitě stát členy řeholního společenství. Ve skutečnosti se jedná o velice dlouhý a pozvolně se táhnoucí proces, pro který se člověk musí odhodlat celou svou duší a pevnou vůlí. Naprosto každá etapa formace disponuje jednak vlastními cíli, dále pak programem, pedagogickou strukturou a v neposlední řadě místem konání s přesně vymezenou dobou, po kterou se jednotlivé fáze odehrávají. V časových jednotkách můžeme říci, že celá cesta až ke konečné fázi, tzn. trvalé formaci, trvá i několik let, přesněji řečeno cca 7 let více.⁵⁹ Celkově se na území ČR vyskytuje 68 různých ženských institucí řeholního života. Průměrný věk těchto žen k 1.1.2012 činil 55,2 let a celkový početní stav ke stejnému datu uvádí, že tyto instituty mají dohromady 1 491 členek.⁶⁰

Na začátku každého života v řeholním řádu je tzv. kandidátské období, nazývané někdy jako postulát či přenoviciát.⁶¹ Prenoviciát, v letech minulých taktéž nesoucí název postulát, je nejběžněji ustanoven na šest měsíců až dva roky. Dobu prenoviciátu si každé společenství určuje samo, směrnice pouze uvádí, že doba musí existovat, ale její délka zde uvedena není, takže si ji každé společenství může nastavit podle svého uvážení. V nějakých případech může být tato doba zcela vyloučena. Tato výjimka je udělena pouze některým řádům a to pouze v případě, že kandidát je plně způsobilý započít přímo fázi noviciátu. Výraz postulát se přestal v dnešní praxi používat zejména

---

⁵⁷ BORRIELLO, Luigi. *Pak přijď a následuj mě. Úvahy k teologii zasvěceného života*. Praha: Paulínky, 1997, s. 14- 16.

⁵⁸ BUOB, Hans. *Povolání k vydanosti: evangelní rady*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995, s. 5.

⁵⁹ GOGOLA, Jerzy. *Řeholní formace*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2002, s. 95- 96.

⁶⁰ DOLISTA, Karel a LISZKOVÁ, Petra. *Katalog mužských a ženských řeholních institutů začleněných do konferencí vyšších představených v České republice: stav k 1.1.2012*. Praha: 2012, s. 30- 31.

⁶¹ TRETERA, Jiří, Rajmund a PŘIBYL, Stanislav. *Konfesiční právo a církevní právo*. Praha: Jan Krigl, 1997, s. 197.

proto, že byl často v minulosti mylně považován za jednu z částí noviciátu. Proto se v nynější době začalo užívat nového označení a to již zmiňovaného prenoviciátu, který je tak chápán jako něco, co se odehrává ještě před započítáním noviciátu samotného. V prenoviciátu má jedinec za úkol si uvědomit, čemu chce svůj život odevzdat a seznámit se s řeholním životem ve své reálné podobě. Tato fáze slouží jako pomocné vodítko pro lepší představu, co samotný řeholní život znamená ve své každodennosti. Příprava na noviciát v postulátu znamená především projít fázemi lidské, náboženské a křesťanské formace. Každá z nich si klade určité nároky na své vykonavatele. Podstatou lidské formace je motto, které by se dalo přetlumočit přibližně následovně: Jestliže se někdo chce stát řeholníkem, musí se v první řadě stát absolutně dokonalým člověkem a to ve své základní podstatě, čímž se rozumí i v těch nejobyčejnějších věcech. Podstatou náboženské a křesťanské formace je především zajistit, aby kandidát do noviciátu měl příslušné vědomosti v náboženství. Tento požadavek bychom mohli nazvat požadavkem určité náboženské kultury. Kandidát se seznamuje s hodnotovým systémem řeholnictví a se spiritualitou institutu, do nějž hodlá vstoupit. Existuje nepřehledné množství forem, jak se může období prenoviciátu realizovat, nicméně ve výčtu směrnic nalezneme jako příklad pouze čtyři základní. Člen podle nich může být přijat do společenství, avšak bez toho, aby mu bylo jakýmkoliv způsobem dovoleno participovat plnou měrou v chodu a životě komunity. Dále směrnice uvádí, že kandidátovi jest umožněno občasně se zkontaktovat s daným institutem, jiná možnost nabízí setkávání se pouze s jedním ze členů institutu. Poslední příležitost, jak se nějakým způsobem v prenoviciátu uchytit, se naskýtá ve společném domě, kde kandidát vede život i s ostatními případnými kandidáty. Avšak stane se tak jedině v případě, kdy samotné společenství takovýto dům k podobným účelům zřídilo. Místo prenoviciátu by mělo být zřízeno, pokud tak nastalá situace dovolí, mimo noviciátní dům a jeho komunitu a taktéž mimo již samotný řeholní institut. Pokud shrneme úkoly noviciátu, jedná se jasně o místo, které má za úkol podpořit náboženské a psychické vyzrání osoby. Důraz se klade na vštípení základních vědomostí potřebných pro řeholní povolání a na utvoření si představy o ubírání se kandidátova života, který si zde musí uvědomit vážnost povolání, ke kterému se chce zavázat. Kostra průběhu prenoviciátu není nikde pevně stanovena. Jakým způsobem prenoviciát probíhá si tak, jako i jeho dobu trvání, určují jednotlivé instituty samy.⁶² Postulantky, což je název pro dívky

---

⁶² GOGOLA, Jerzy. *Řeholní formace*. Olomouc: Maticе cyrilometodějská, 2002, s. 97- 106.

v prenoviciátu, ještě nejsou plnohodnotnými členkami společenství, proto si neoblékají řeholní šat, ale mívají určený stejnokroj, který se v některých rysech hábitu společenství podobá.⁶³ V prvotní fázi prenoviciátu, je považováno za nutnost ověřit, zda je kandidát hoden být přijat do prenoviciátu a dalších fází. K tomu, aby mohl pokračovat, musí splňovat určitou věkovou linii, nesmí být příliš mladý a ani příliš starý. Dále musí být vyloučena zdravotní rizika (např. duševní choroby), kandidát taktéž musí být řádně pokřtěn a dobře nábožensky vybaven atd. Někdy se ke svolení přechodu do noviciátu vyžaduje názor specialisty, tím je myšleno zejména odborné posouzení ze strany lékaře, psychologa či psychiatra.

Noviciát vytváří základní strukturu zasvěceného života, předpokládá se, že jeho započítím je již kandidát plně uveden do řeholního života. Do noviciátu jsou vpuštěny pouze osoby, které skýtají záruku, že svoje úmysly myslí naprosto vážně a nejedná se u nich o momentální rozhodnutí. Do této fáze přijímá uchazeče podle církevního práva vyšší představený či představená (např. ten, jenž provincii vede atd.). Ještě jednou se zde opětovně ověřuje příslušný věk kandidáta, fyzické a psychické zdraví, vhodnost povahy, dostatečná zralost a v neposlední řadě schopnost života v komunitě s ostatními členy a podrobování se požadavkům, které na něj jsou kladeny autoritou představeného daného společenství. Osoba vstupující do noviciátu musí být katolík, řídit se opravdovým úmyslem a disponovat vlastnostmi, které požaduje jednak právo obecné a jednak stanovy příslušného institutu. Pokud z těchto podmínek vybereme dvě nejdůležitější, bude se jednat o katolicitu a opravdový úmysl. Kdyby například kandidát zamlčel, že není katolík, či lhal, že katolík je, a tato skutečnost by byla odhalena, byl by kandidát neprodleně vyloučen. Nazývat se katolíkem znamená být pokřtěn a účastnit se náboženského života katolické obce. Křest provádí pověřená osoba, omývá křtěnou osobu svěcenou vodou a používá náležitě slovní formule. Pokud osoba křest podstoupila ve východní nekatolické církvi, je nutné tento křest katolickou církví potvrdit. Překážek, kvůli kterým nemůže být kandidát do žádného institutu přijat, nalezneme celou řadu. Jedná se o spáchání trestného činu vraždy, uzavření neplatného manželství, úmyslné podstoupení potratu nebo napomáhání při něm, onemocnění duševní chorobou nebo formou některé amence, pokus o sebevraždu, poškození jiného

---

⁶³ TRETERA, Jiří, Rajmund a PŘIBYL, Stanislav. *Konfesní právo a církevní právo*. Praha: Jan Krigl, 1997, s. 198.

člověka s následkem zmrzačení, vykonávání úkonů příslušejícím pouze církevním osobám (např. biskupovi, knězi).⁶⁴

Přijetí do noviciátu začíná slavnostním aktem, tzv. obláčkou. Při tomto obřadu dostane novicka řeholní hábit, který je symbolem zasvěceného života a změny způsobu dosavadního života vůbec. Délka noviciátu je určena na rok až dva.⁶⁵ Konkrétně je minimální délka noviciátu stanovena na jeden rok, ale většinou trvá roky dva. Některé instituty po svých členech vyžadují ještě apoštolskou praxi, která taktéž trvá dvanáct měsíců.⁶⁶ Novicky, které se aktem obláčky stávají prozatímními členy společenství, dostanou k dispozici vedoucí osobu, tzv. novicmistrovou, která je hlouběji zasvěcuje do tajů řeholního života a života ve společenství.⁶⁷ Na dobu noviciátu má většina řeholních společenství vyhrazen speciální dům sloužící k tomuto účelu. Noviciát slouží především k intenzivní přípravě a studiu. Podmínky v noviciátu, by měly být stanoveny tak, aby zajistily svým členům poklidný a plodný duchovní růst. Utváření lidské osobnosti v sobě symbolizuje nikdy nekončící proces. Noviciát má utvrdit ty, jež se rozhodli jít touto cestou ve své volbě a pomoci jim naučit se prožívat svůj život v askezi. Na askezi se spíše než z náboženského hlediska pohlíží z pohledu antropologie, jako na fenomén, při kterém dochází k tomu, že se jedinec zcela dobrovolně vzdává svých přirozených pudů, zavrhuje je a odmítá se jimi řídit. Askeze učí novicku praxi řeholního života, která se odehrává v mlčení a samotě. Tento nesmírně náročný způsob života plyne především z radikálního rozhodnutí založeného na oddanosti následovat Krista. Novicka si v noviciátu kromě veškeré duchovní a znalostní přípravy musí také uvědomit, zda se jedná o správné poslání a zároveň si vyjasnit, kým se stává. Podstatu noviciátu můžeme chápat jako hlubokou přípravu s nabýváním vědomostí, které jsou klíčové pro budoucí život ve společenství. Každé řeholní společenství si průběh a náplň noviciátu určuje samo.⁶⁸

---

⁶⁴ GOGOLA, Jerzy. *Řeholní formace*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002, s. 97- 106.

⁶⁵ TRETERA, Jiří, Rajmund a PŘIBYL, Stanislav. *Konfesní právo a církevní právo*. Praha: Jan Krigl, 1997, s. 198.

⁶⁶ GOGOLA, Jerzy. *Řeholní formace*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002, s. 129.

⁶⁷ TRETERA, Jiří, Rajmund a PŘIBYL, Stanislav. *Konfesní právo a církevní právo*. Praha: Jan Krigl, 1997, s. 198.

⁶⁸ GOGOLA, Jerzy. *Řeholní formace*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002, s. 129- 140.

Po složení časných slibů, tedy slibů skládaných jen na nějaký časový úsek, se novicka stává profeskou či juniorkou.⁶⁹ Ponovicátní formace je naprosto nedílnou součástí každého řádu. V tomto období jde principiálně především zúročení předešlé formační fáze a juniorka na ni navazuje. Stále však musí mít na mysli, že nikdy nekončící proces formování sebe sama, musí dál prohlubovat. Zásadní rozdíl mezi noviciátem a časnou formací tkví v soustředění noviciátu na duchovní hodnoty, kdežto po složení časných slibů se na řeholníka valí rozličné úkoly. Mezi nimi nalezneme kulturní a pastorační přípravu, službu ve společenství, studium atd. Úkolem této formační fáze je příprava na vstup a následné sestávání v trvalé formaci.⁷⁰ „*V období časných slibů řeholník jednak studuje, prohlubuje svoji kulturu, dosahuje hodností, apoštolsky působí, slouží ve společenství...*“⁷¹ Mezi formační úkoly tohoto období patří posílení teologálního života, účast na Kristově velikonočním tajemství, harmonický rozvoj povolání a poslání, formace ke společnému životu, intelektuální formace. Za zmínku stojí především intelektuální formace, která v sobě obsahuje základní filozofickou, teologickou a zvláštní formaci. Její úkol spočívá ve vzdělávání řeholníka teologickým směrem, formace může být jednak ukončena církevním titulem a jednak světským titulem. V této fázi řeholní formace se řeholníkům nabízí možnost studia na teologickém či filozoficko-teologickém institutu vzdělávání. V juniorátu obecně hraje velice důležitou roli společenství, které je sdíleno s ostatními členy řádu. Stále zde ale působí osoba vychovatele, jež dohlíží na členy juniorátu. Celá formační část úzce souvisí s přípravou na složení slibů věčných.⁷² Po časné profesi přicházejí sliby věčné, ale juniorka si svoji časnou profesi může opět na určitý čas prodloužit. Zpravidla ale trvá 3 až 6 let, než se definitivně rozhodne pro složení slibů věčných. Pokud se po určitém časovém údobí juniorka nerozhodne splnit sliby věčné, je nucena společenství opustit.

Věčné sliby jsou pro juniorku doživotním závazkem, někdy se taktéž setkáme s označením slavné sliby, které představuje synonymické vyjádření téhož pojmu

---

⁶⁹ TRETERA, Jiří, Rajmund a PŘIBYL, Stanislav. *Konfesi právo a církevní právo*. Praha: Jan Krigl, 1997, s. 198.

⁷⁰ GOGOLA, Jerzy. *Řeholní formace*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002, s. 141- 142.

⁷¹ Cit. tamtéž, s. 142.

⁷² Tamtéž, s. 142- 151.

používaného v řádech. První označení je povětšinou více ukotveno pro kongregace.⁷³ Trvalou formaci nemůžeme brát jako definitivní konec veškerého formačního procesu, ten pro řeholníka nekončí nikdy a trvá po celou dobu jeho života. Etapa od složení věčných slibů až do konce života se někdy označuje též jako stálá, trvalá nebo ornamentní formace. Růst řeholníka na jeho duchovní cestě představuje základní cíl této formace. V tomto období rozlišujeme formování dospělého řeholníka, zralého řeholníka a řeholníka v pokročilém věku. Každá z těchto tří fází trvalé formace má svoji dílčí charakteristiku a úkoly, které má obstarat. Přechod do této fáze se stává de facto přechodem k mnohem samostatněji vedenému způsobu života.⁷⁴

2.9. Žena řeholnice ve smyslu křesťanského panenství

Při osvětlování fenoménu celibátu musíme klást důraz především na fakt, že se nejedná výlučně o fenomén religiózní, nýbrž spíše lidský. V celibátu z nejrůznějších důvodů žije spousta lidí, což znamená, že celibát zahrnuje mnohem větší procento mimo náboženství než v něm.⁷⁵ Řeholníci sestávají ve svém celibátu zcela nenuceně, žijí již v tomto čase v konečném tajemství církve. Tím se myslí místo, kde jednou skončí všichni po své smrti. Metaforicky řečeno, až manželství splní svou poslední úlohu, přijde si ženich pro nevěstu, aby si ji odvedl k sobě domů. Řeholníci v sobě tento moment zdánlivého konce ztělesňují a v jejich pohledech a výrazu tváře můžeme vypožorovat, jak se asi člověk tváří v nebi. Každý den těchto žen a mužů doprovází hluboký prožitek prvotní lásky. Celibátní člověk, v případě mé práce žena, je zcela svobodný pro Krista a to i přes to, že žije ve společenství. Manželství i celibát stojí na stejné úrovni, jedno se nepovyšuje nad druhé. Nemůžeme tedy o celibátu tvrdit, že by byl hodnotnější, jelikož povolání k němu se nám dostává od Boha, nikoliv z pouhého chtíče. Pokud by Boží láska nenaplňovala celého člověka, ale pouze jeho část, nemělo by cenu v celibátu dále setrávat, jelikož je nutno odevzdat se mu jako osoba ve svém celku. Jedním z nebezpečí pro celibát je apoštolská činnost řeholnic, zde se snadno může stát civilní profese důležitější než řeholní povolání.⁷⁶ Ženy povolané k žití

⁷³ TRETERA, Jiří, Rajmund a PŘIBYL, Stanislav. *Konfesi právo a církevní právo*. Praha: Jan Krigl, 1997, s. 198.

⁷⁴ GOGOLA, Jerzy. *Řeholní formace*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002, s. 152- 166.

⁷⁵ DE FIORES, Stefano a GOFFI, Tullo. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 85.

⁷⁶ BUOB, Hans. *Povolání k vydanosti: evangelní rady*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995, s. 94- 99.

v celibátu jsou zcela zasvěceny Bohu, nejen svým životem, ale i povoláním. Jsou unikátním vyobrazením snoubenek Kristových.⁷⁷ Jedná se o ženy, které byly povolány Bohem, aby mu bezvýhradně až do konce svých dnů sloužily. Ve svém panenském stavu, stavu celibátu, se rozhodly žít dobrovolně, za účelem nebeského království. Tyto ženy se sdružují zejména za účelem zachování jejich životního rozhodnutí.⁷⁸ Zasvěcené ženy, tedy řeholnice, mají být příkladem božské laskavosti vůči lidem a ztotožňovat v sobě tajemství církve. Zasvěcená žena ve svém životě musí v první řadě dbát na to, aby byla její hodnota uznávána ve světle církevním i v každodenním životě.⁷⁹ Někdy se u této problematiky setkáváme s termínem označujícím takovéto ženy jako panny. Termín panna vzniká z termínu *panic*, který má svůj původ od Pána. Ženy, které jsou panny, symbolizují ženství ve své původní nezkaženosti a čistotě, liturgicky se v tomto stavu vidí období, kdy žena nebyla svůdkyní k neřestem, ale oddanou pomocnicí muže.⁸⁰

Nejrůznější ženská společenství slouží k vzájemnému podporování se v církevní službě.⁸¹ Panenství je nejenom stavem čistoty tělesné, ale i duchovní. Tělesná čistota znamená, že žena je pannou po fyzické stránce, tzn. nikdy nezakusila sexuální styk. To ve své podstatě ale pro řeholní život nestačí, jedná se o jakýsi bonus, který řeholnice díky svému duchovnímu přesvědčení obětuje, jelikož její vstup do řádu ji znemožňuje sexuální život. Nicméně v dnešní době je mnohem důležitější panenství duchovní, bez něj se řeholnicí stát nelze. Žena se může stát řeholnicí i v případě, že není pannou po fyzické stránce. Samozřejmě je, však sloučení obou typů panenství stavem nejideálnějším. Duchovním panenstvím se myslí vnitřní růst, kterému je jedinec podrobován každý den. Spočívá především ve snaze oprostit se od zbytečných tužeb. Žena se paradoxně se svým panenstvím nerodí, ale teprve se panenskou stává díky jejímu duševnímu růstu. Považuje se za nutnost udělat si jako kandidát na pozici řeholníka obrázek o sexualitě a vyloučit tak pozdější pochyby o celibátu. Člověk, jenž se rozhodl vstoupit do celibátu, by neměl své pohlaví odosobňovat, neboť i přes své

---

⁷⁷ *Vita consecrata: posynodální apoštolská adhortace Jana Pavla II. O zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě z 25. března 1996.* Praha: Zvon, 1996, s. 12.

⁷⁸ *Katechismus katolické církve.* Praha: Zvon, 1995, s. 243.

⁷⁹ *Vita consecrata: posynodální apoštolská adhortace Jana Pavla II. O zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě z 25. března 1996.* Praha: Zvon, 1996, s. 67.

⁸⁰ DE FIORES, Stefano a GOFFI, Tullo. *Slovník spirituality.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, s. 88.

⁸¹ *Kodex kanonického práva: úřední znění textu a překlad do češtiny: latinsko-české vydání s věcným rejstříkem.* Praha: Zvon, 1994, s. 275.

rozhodnutí vzdát se sexuálního života se nevzdal toho být mužem či ženou.⁸² Panenství představuje tajemství a klíčem k němu je úcta. Důvod, proč celibát vznikl, se může jevit jako zcela prozaický: nemít vlastní rodinu se rovná obětovat vše pro druhé, avšak pravda je jinde. Jde především o vztah řeholnice k osobě Ježíše Krista. Účel celibátu se nenachází v žádném sociálním poslání, nicméně řeholní život v sobě zahrnuje pomoc druhým. Pokud chceme termín celibátu a panenství pochopit správně, musíme v něm výlučně vidět pouze vztah ke Kristu. Láska nadpřirozená jest láskou k Bohu, jejím opakem je pak láska přirozená, tedy k člověku.⁸³

2.10. Řeholní oděv

Zejména v počátcích církevních řádů bylo nošení řeholního oděvu přísně dodržováno. Pro řeholníka představuje jeho oděv odraz nitra, proto oděv musí bezpodmínečně vykazovat znaky chudoby. Dříve se oděvy pro celý institut pořizovaly jednotně a platil výslovný zákaz zakoupení si řeholní oděvu bez předchozího svolení představeného. Na ošacení jednotlivé řády vynakládaly velké množství financí. Většina původních řeholních oděvů si přes řadu let zachovala téměř totožnou podobu s podobou původní. Díky dekretu II. vatikánského koncilu z roku 1965 prošly některé formy řeholního oděvu značnými změnami a díky nim se oděv mohl přizpůsobit prostředí, ve kterém sestry žijí, a práci, kterou s ním vykovávají. Jednotlivé části řeholního oděvu nesou svá přesná speciální označení.⁸⁴ Každý z institutů disponuje vlastním řeholním oděvem, také nazývaným jako hábit, jeho členi jsou povinni jej nosit. Řeholní oděv v sobě symbolizuje zasvěcení a život v chudobě. Dalším požadavkem, který musí stříh řeholního oděvu splňovat, je uzpůsobení podmínkám, ve kterých se nosí. Dále musí splňovat estetické požadavky doby (musí být vzhledný, ale zároveň musí nést znaky chudoby a prostoty). Novicky taktéž nosí řeholní oděv, ten se ale v určitých znacích liší od běžného oděvu již praktikující řeholnice. Oděv nabírá i duchovního charakteru, neboť symbolizuje závazky, které vyplývají pro řeholnice z posvěcení. Už několik let se vedou debaty o zrušení řeholního oděvu, církve ale tvrdí, že právě oděv se v dnešní době stal nezbytností, která odlišuje osoby zasvěcené od osob světských. Podle

---

⁸² CANTALAMESSA, Raniero. *Panenství*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, s. 51-56.

⁸³ BUOB, Hans. *Povolání k vydanosti: evangelní rady*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995, s. 101-103.

⁸⁴ JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Klášter Premonstrátů na Strahově, 1991, s. 17-18.

řeholního práva má každý řeholník tedy povinnost svůj řeholní oděv nosit ve svém každodenním životě a za všech okolností. Existují i jisté výjimky pro jednotlivce, kdy oděv být nošen nemusí, ale ty jsou udělovány pouze sporadicky.⁸⁵

---

⁸⁵ ZUBERT, Bronislav, Wenanty. *Řeholní právo: instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života*. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1996, s. 234-235.

3. Praktická část

3.1. Cíle výzkumu

Cíle výzkumu práce jsem rozdělila dle metody uvedené v knize Šváříčka a Šed'ové, v souladu s definicí Maxwella na cíle: intelektuální, praktické a personální. Intelektuální cíle pomáhají k rozvoji aktuálního vědění o dané problematice, praktické napovídají o tom, zda námi vytvořené výsledky lze nějakým způsobem použít v praxi a kde, personální plní funkci osobního zájmu, co zajímá osobu výzkumníka. Nicméně všechny tyto cíle spolu souvisí a stanovením jednoho se zároveň dosahuje jiného.⁸⁶ Moje práce se zabývá tématem kultury ženských řeholních řádů. Svůj intelektuální cíl pak v první řadě spatřuji v tom, že práce se zaměřuje především na každodennost života v řádu v současnosti. Důraz kladu např. na organizační strukturu řádu, hierarchii členek řádu, oděv, stravovací návyky, zásady a pravidla řeholního života atd. Účelem je nejen tyto řády popsat, ale dozvědět se o nich více než nám umožňuje dosavadní literatura s pokusem přiblížit se aktérkám řádu v jejich každodenním životě a zároveň jejich volbě duchovní cesty ve smyslu řeholního povolání. Z praktického hlediska by práce mohla posloužit jako materiál, který veřejnosti tohoto fenoménu neznalé přiblíží život v kultuře řeholního řádu. Z osobního hlediska jsem se snažila zjistit, zda členky jednotlivých kultur řeholních řádů provozují nějakou charitativní činnost či se jinak orientují na veřejnost. Otázku jsem kladla především z toho důvodu, že jsem několik let pracovala jako dobrovolník pro různé charitativní organizace. Proto mě zajímá to, jestli na nějaké podobné činnosti taktéž sestry participují a ve svém volném čase takové aktivity provozují.

3.2. Cílová skupina výzkumu

Cílovou skupinou se pro moji práci staly ženské řeholní řády. Jejich výběr proběhl náhodně a to pomocí internetové stránky katolické církve ČR⁸⁷, která mi pomohla zorientovat se v existenci různých řeholních institucí. Následně jsem podle

---

⁸⁶ ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĎOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 62-64.

⁸⁷ Katolická církev v České republice. *Ženské řády* [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/cirkev-v-cr/reholni-rady-a-kongregace/zenske-rady/>

ní vytvořila seznam řádů, které jsem zkontaktovala pomocí emailu. Postup kontaktování prostřednictvím elektronické korespondence byl zvolen především z ekonomických důvodů. V pořadí jejich rozesílání jsem ale nejprve brala v úvahu jejich vzdálenost od místa mého bydliště a místa studia, avšak kritérium geografické blízkosti k těmto dvěma místům se ve většině případů nepodařilo dodržet z důvodů, které dále osvětlím. Email, který jsem jednotlivým řádům posílala, obsahoval představení mé osoby, důvod, proč píši, a předběžný koncept práce. Celkem jsem mailů s prosbou žádající o spolupráci na mé bakalářské práci odeslala cca 21. Mezi kontaktovanými řeholními řády, které odmítly účast, byly např. Vincentky, Boromejky, Dominikánky, Paulínky, Alžbětinky, Sekulární institut Madonna della Strada, SSJ atd. Některé z uvedených řeholních řádů mi na můj mail odpověděly nesouhlasným emailem. Důvody byly různé. Např. sestry SSJ jsem osobně navštívila a odmítnuta jsem byla až po osobní konzultaci, opakem pak byla kongregace sester Salesiánek, které mne ochotně uvítaly a následně přislíbily svoji participaci. Od některých řeholních řádů se mi odpovědi do dnešního dne nedostalo. Účast přislíbily tyto řeholní řády: Klarisky (Brno), Salesiánky (Brno), Školské sestry sv. Františka z Assisi (Praha), Milosrdné sestry III. Řádu sv. Františka z Assisi (Olomouc), Karmelitky sv. Terezie (Praha). Avšak z důvodu oboustranné časové nedostupnosti jsem byla nucena z mého výzkumného šetření, i přes předchozí souhlas, kongregaci sester Salesiánek vynechat. Každou ze zbylých čtyř komunit jsem osobně navštívila a po předchozí telefonické či emailové domluvě data a času konání naší schůzky provedla rozhovory. Rozhovory probíhaly u narátorek doma, to znamená, že jsem za nimi jela postupně do Olomouce, Prahy a Brna. Všechny rozhovory se uskutečnily v průběhu ledna roku 2013. Průměrná délka rozhovoru činila hodinu a víc. Chci zdůraznit především naprostou nahodilost výběru řeholních řádů, a tak i zdůvodnit, proč tři z uvedených řeholních řádů svojí spiritualitou spadají pod sv. Františka z Assisi. Výběr byl zcela závislý na ochotě řeholních řádů se na práci podílet. Dále jsem nijak nemohla ovlivnit ani výběr narátorek, opět se jednalo o dobrovolnou spoluúčast, tudíž jsem mnohdy ani dopředu netušila, s kým si jedu povídat. V případě kongregací byly vždy provedeny dva rozhovory s dvěma členkami, každý rozhovor narátorka podstoupila sama. Pouze v případě řádu Klarisek byla učiněna výjimka, rozhovory byly provedeny tři a to z důvodu ochoty další sestry se do výzkumu zapojit. Sestry v práci vystupují pod řeholními jmény až na jednu sestru, která si přála, aby její jméno v práci nebylo uvedeno.

3.3. Informovaný souhlas

Pro zachování jistých etických principů jsem vytvořila formulář, který jsem nazvala jako informovaný souhlas. Jedná se o dohodu mezi mou osobou a narátorkami o tom, že materiály získané na základě zvukových či dokonce obrazových materiálů mohou být v práci použity. K jeho vytvoření jsem se inspirovala v knize *Orální historie*.⁸⁸ Avšak z této knihy jsem přebrala pouhý nástin, jak zhruba by tento formulář měl vypadat. Pro názornou ukázkou jsem ho zařadila do příloh práce, viz. příloha C. Zvukový materiál představují nahrávky narátorek na diktafon a obrazový fotografie, na kterých jsou zachyceny pouze některé narátorky. Část ze zhotovených fotografií jsem do práce zařadila, k nim jsem pro doplnění ještě přidala fotografie volně přístupné na webu, viz. příloha B. Informovaný souhlas zohledňoval právo narátorek, které si přály v práci vystupovat anonymně, tedy pod fiktivním jménem. Jelikož této možnosti využila pouze jedna z nich, dovolila jsem si ji dále v práci uvádět pod označením „anonymní“.

3.4. Výzkumná metoda

V prvé řadě je můj výzkum kvalitativní. Důvodem jeho volby bylo především lepší přiblížení se životu akterek v jejich každodenní kultuře. Rozhovory probíhaly na základě polostrukturovaných rozhovorů. Tento typ rozhovoru se taktéž někdy označuje jako rozhovor pomocí návodu či částečně řízený. Charakterizovat jej lze jako rozhovor, který má předem připravenou sadu otázek, jejich pořadí není předem pevně určeno. Při pokládání otázek tazatelem může docházet k jejich přizpůsobení se dané situaci, ale měly by v zásadě být probrány všechny stanovené okruhy. Díky této formě rozhovoru je možné klást tazateli doplňující otázky, když si to situace žádá. Pomocí polostrukturovaného rozhovoru by se měl tazatel lépe dokázat přizpůsobit na míru každému narátorovi zvlášť. Další nesmírnou výhodou tohoto typu rozhovoru lze spatřovat v tom, že již předem tříbí informace stejného významu, a tudíž jsou následně v textu lépe dohledatelné pro další zpracování.⁸⁹

---

⁸⁸ VANĚK, Miroslav. *Orální historie: Metodické a technické postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 65-68.

⁸⁹ REICHEL, Jirí. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009, s. 111-112.

3.5. Seznam narátorů

- S. Lucie Cinciálová- kongregace Milosrdných sester III. Řádu sv. Františka z Assisi
- S. Dagmar Trojanová- kongregace Milosrdných sester III. Řádu sv. Františka z Assisi
- S. Denisa Červenková- kongregace sester Karmelitek sv. Terezie
- S. Anonymní- kongregace sester Karmelitek sv. Terezie
- S. Milada Kopecká- kongregace Školských sester sv. Františka z Assisi
- S. Virginie Moravcová- kongregace Školských sester sv. Františka z Assisi
- S. Immaculata Binderová- řád sester Klarisek
- S. Maria Gratia Fujeříková- řád sester Klarisek
- S. Agnes Špinerová- řád sester Klarisek

3.6. Kódování

Pomocí otevřeného kódování byla v textu vyhledávána společná témata, která se už předběžně vyseparovala použitím polostrukturovaného rozhovoru, avšak i v těchto společných okruzích se objevila řada obecných kódů. Otevřené kódování ztělesňuje přeskládání získaných informací do nové podoby. Kódy můžeme taktéž zpětně přejmenovávat dle potřeby. Kód zachycuje reálnou věc, která se v nasbíraných datech vyskytuje.⁹⁰ Dále jsem takto vytvořené kódy zobecnila a utvořila z nich kategorie. Tyto kategorie se utváří při procesu, který se odborně nazývá axiální kódování, jedná se o kódy, které sdružují jedno téma, jejich společný průnik označujeme jako kategorie. Poslední krok spojený s kódováním tvoří tzv. selektivní kódování, v něm vystupují

---

⁹⁰ ŠVARÍČEK, Roman a ŠEDO VÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 211-220.

napovrch hlavní výzkumná témata. V této fázi se výzkumník zaměřuje na dohledávání témat, která by dokreslovala danou problematiku a provádí jejich komparaci. Cílem selektivního kódování je v textu vyhledat ústřední témata a kategorie, které se stanou základem budoucí teorie.⁹¹

3.7. Okruhy výzkumných otázek

- Popis řádu/kongregace
- Každodenní život v řádu
- Struktura řádu

3.8. Každodenní život

3.8.1. Denní režim

Z rozhovorů vyplývá, že denní režim v řádu má pevnou strukturu a odvíjí se od denní doby, kdy sestry vykonávají určité činnosti. Tento režim je prakticky neměnný. Do náplně každého dne patří modlitba. Narátorky zahajují svůj den brzkým budíčkem, po kterém následuje modlitby.

Maria Gratia: „*Tak vlastně začínáme ráno v půl šesté modlitbou ranní chvály, potom je rozjímání, tercie a mše svatá.*“⁹²

Virginie: „*Takže u nás máme budíček před šestou hodinou, kdy v šest může a nemusí být ranní rozjímání. Potom máme ranní chvály, ty jsou pět minut po půl sedmé. A v sedm hodin máme mši svatou. To jsou pevné body všedního dne.*“⁹³

Poté následuje snídaně a hned po ní práce (civilní zaměstnání, práce uvnitř komunity). Před obědem proběhne modlitba. Po obědě se civilně zaměstnané sestry vrací do svého zaměstnání. Sestry žijící v klauzuře mají po obědě krátký odpočinek a až po něm návrat k pracovní činnosti. Po práci nastává opět čas modlitby.

Dagmar: „*Pak se rozcházíme do svých prací. Pak je vlastně zase modlitba, oběd, pak je zase vlastně prostor, sestry přijdou z práce domů, takže pak je zase nějaká práce doma*

---

⁹¹ HENDL J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, s. 248-251.

⁹² Maria Gratia Fajeríková, leden 2013, Brno.

⁹³ Virginie Moravcová, leden 2013, Praha.

nebo odpočinek. Večer se zase scházíme k modlitbě, pak je společná večeře, kdy se sejdeme a jsme vlastně nejvíc spolu. Jinak jsme přes celý den rozlitaný.“⁹⁴

Maria Gratia: „V osm hodin máme snídani a potom je do jedenácti pracovní čas. Potom je růženec, sexta a ve dvanáct hodin oběd. Od dvou hodin je teda takový volný čas, jo. Jako siesta, no prostě čas pro sebe. O dvou do čtyř je pracovní čas, potom ve čtyři hodiny se modlíme, pak je rozjímání nešpory, pak je do šesti tak jako volno na různé dodělávky.“⁹⁵

Poslední část dne tvoří společná večeře. Po ní následuje tzv. rekreace, doba kdy se sestry sejdou a společně diskutují o tom, co se jim za celý den přihodilo atd.

Lucie: „Pak je společná večeře a takové říká se tomu rekreace. Ono to teda zní tak trošku srandovně, rekreace, ale je to čas, kdy jsme spolu jednoduše. Takže si povídáme, co bylo v práci, nebo plánujeme něco, že třeba někdo přijde na návštěvu.“⁹⁶

Agnes: „Po večeři máme rekreaci, tam si sestry můžou povídat o čemkoliv, co je přes den tak nějak zaujalo, nebo co četly nebo prostě třeba o svých starostech, které máme třeba s rodinami doma, nebo kdo nám telefonoval, kdo nás prosil o modlitbu.“⁹⁷

Denní režim narátorek je odlišný pouze v neděli. V tento den sestry později vstávají a celý program je volnější.

Agnes: „Neděle je jiná, tam se stává o půl sedmé. A pak jsou ty modlitby, mše svatá je v 9 hodin a taky je rekreace třeba celý den. Sestry si můžou odpoledne vyjít někde na zahradu nebo tak něco. Takže ten den se nepracuje, sestry se spíš věnují jedna druhé, nebo čtou, nebo píšou nějaké poznámky, protože některé z nich studují.“⁹⁸

Sestra Immaculata hovoří o tom, že v klauzuře u klarisek dříve bylo běžné po většinu dne velice přísné mlčení. V dnešní době sice povinnost mlčení stále zůstává, ale pokud sestra cítí nutnost promluvit, může.

---

⁹⁴ Dagmar Trojanová, leden 2013, Olomouc.

⁹⁵ Maria Gratia Fajeriková, leden 2013, Brno.

⁹⁶ Lucie Cinciálová, leden 2013, Olomouc.

⁹⁷ Agnes Špinerová, leden 2013, Brno.

⁹⁸ Agnes Špinerová, leden 2013, Brno.

Immaculata: „*Mlčení, to bylo u Klarisek velmi přísné, dneska je to mlčení, ale kdyby bylo třeba, tak se může v pohodě, v pokoji povědět, co je třeba. To mlčení není pod nějakým hříchem nebo zákazem, ale v podstatě je to v našem zájmu, abychom se věnovaly tomu, čemu máme.*“⁹⁹

3.8.2. Stravování

Narátky se stravují ráno, v poledne a večer. Každou denní dobu reprezentuje jídlo pro tento čas typické: snídaně, oběd a večeře. Žádná z narátorek se nezmiňuje o svačinách, které by se nacházely mezi hlavními jídly. Ve většině případů jsem se setkala s výpovědí, že ve společenství je určena sestra, která se stará o kuchyni, nákupy a po většinu týdne je zodpovědná za přípravu jídla. Nicméně každá ze sester se v kuchyni nějaký z víkendů během roku ocitne. U kongregace karmelitek sestry vypovídají o pravidelné výměně služeb v kuchyni. Narátky zmiňují, že se snaží vařit jednoduchá jídla. Sestra Immaculata navíc přiznává, že jídelníček celé komunity často závisí na darech v podobě potravin, které dostanou od lidí.

Lucie: „*Tady je to malá komunita, takže vedeme život jako normální rodina, bych skoro řekla. Takže se tak různě o práci doma dělíme. Většinou má ale na starosti vaření sestra Dagmar. Většinou vaří všechny pracovní dny v týdnu a my ostatní tři se střídáme na víkend. No ale to není celkem potíž, takže když vařím v sobotu a v neděli, protože jsme byly zvyklé na větší komunitu, než jsme se stáhly tady do toho domečku, tak nás bylo 8-10 myslím, až 12 nejvíc. Tak ještě pořád v sobě máme takový to, že vaříme víc, než kolik sníme. Takže většinou z toho nedělního obědu Dagmar vyrobí i pondělní a úterní asi. A ve čtvrtek a v pátek je u nás postní den, tak to je jenom polévka, tu většinou ale taky udělá na dva dny. Takže to nějak nedramatizujeme, ale každopádně je tady teplý oběd v poledne, takže kdo kdy přijde z práce, tak si ohřeje oběd. A vlastně večeře jsou takový, co dům dal.*“¹⁰⁰

Immaculata: „*A tak dneska není ideál, abychom tu my žily například v takové chudobě, že bychom neměly co jíst, jak to bylo například v tom 13. století. Ale ta strava je rozhodně střídavá. K snídani je čaj, káva, chléb a máslo, marmeláda a takhle to je 365 dní do roka [smích]. Není nevyživná, ale není pestrá, taková, že tam musí být ještě nějaká vajíčka atd. A podobně je to i s obědem a večeří, jsou to taková lehce*

⁹⁹ Immaculata Binderová, leden 2013, Brno.

¹⁰⁰ Lucie Cinciálová, leden 2013, Olomouc.

připravitelná, jednoduchá jídla. Nakonec my jsme v mnohém odkázané na dobročinnost a na dary lidí, takže se řídíme podle lidí, co nám dají, tak to se jí, a co nedají, to se nejí.“¹⁰¹

Agnes: *„Snídaně je velice jednoduchá, prostě chleba s máslem a čaj. Takže takhle v jednoduchosti, abychom zachovaly ten jednak i půst, ale i ten styl jednoduchého života, tak jako si to nemohou mnozí lidé dovolit, tak se s nimi chceme tak trošku solidarizovat a ztotožnit jako s chudými lidmi no. Večeře je taky taková jednoduchá.“¹⁰²*

Anonymní: *„Ano, v kuchyni střídáme se. My občas vaříme i po česku, ale samozřejmě i po italsku. Ale každý den máme službu jinak.“¹⁰³*

Agnes: *„Tam jsou dvě, co mají kuchyni na starosti, ale potom jsou ještě další sestry, které jim vypomáhají. Takže přes týden se střídají dvě a v neděli se střídáme jako by víc, aby ta neděle nebyla pouze na těch dvou sestrách. Aby se to tak rozdělilo. Takže já taky někdy vařím. Já třeba ráda vařím ryby, je to takové jednoduché, takže rybi filé a rýži.“¹⁰⁴*

Maria Gratia: *„Tak hlavní za kuchyň zodpovědná jsem já. Jako v kuchyni se střídáme vlastně, takže nevařím pořád já.“*

V případě výpovědí členek kontemplativního řádu uzavřených v klauzūře, jsem se dozvěděla, že sestry, které chodí na nákup, musí mít speciální pověření. Některé věci si nechávají sestry dovážet pomocí dodávkové služby. Sestry nemají auto, takže jsou odkázány na dobročinnost lidí, kteří je autem vezmou s sebou na případný větší nákup.

Maria Gratia: *My takhle ty nejběžnější věci do kuchyně, to nám vozí tady paní z obchodu, to si objednááme. A potom vlastně jsou oficiálně určené dvě sestry, které chodí na nákup, ale to jsou spíš takové ty drobnější věci, co prostě sestry potřebují, nevím něco z drogerie nebo nějaké pracovní věci, takže to jsou určené na to sestry. A teďka právě se nám jedna paní nabídla nedávno, že je právě ochotná takhle jet jednou*

---

¹⁰¹ Immaculata Binderová, leden 2013, Brno.

¹⁰² Agnes Špinerová, leden 2013, Brno.

¹⁰³ Anonymní, leden 2013, Praha.

¹⁰⁴ Agnes Špinerová, leden 2013, Brno.

za čas s námi na velký nákup, takže to jezdím já, vlastně ještě s jednou sestrou. To je prostě čas od času, věci do kuchyně. ¹⁰⁵

Narátorky, které sestávají v nějaké kongregaci, na nákupy chodí samy, většinou k tomu ale také mají nějakou sestru určenou.

Dagmar: *„Takže já pak jdu vařit většinou nebo obstarávám nákupy, nebo co je potřeba v takové té normální domácnosti.* ¹⁰⁶

Některé z narátorek dbají na zásady zdravé výživy a snaží se zapojit do svého jídelníčku větší množství zeleniny atd. Sestry klarisky ze svého jídelníčku vyřadily téměř úplně maso, které jí jen velmi sporadicky.

Lucie: *„Já bych řekla pravdu, mám ráda lehká zeleninová jídla. Nechci říct moderní kuchyni, protože nevím, co je na tom moderní, prostě jednoduchá a zdravá jídla. Ne takové ty, co jsme zažily. Já jsem v klášteře vlastně už čtvrt století skoro. Taková ta těžká klášterní kuchyň, jakože takové to, že to musí být pořádné poctivé jídlo, které zasytí.* ¹⁰⁷

Maria Gratia: *„Naše forma postu je, že nejíme tahle aspoň obvykle maso, není to myslím dané jako zákaz řehole, ale prostě pojetí našeho, jako jak jsme se rozhodly to mít. Takže snídaně a večeře se berou prostě jednoduše, teda jsou studené - chleba s nějakým sýrem, s marmeládou, vlastně takhle obyčejně. A obědy bych řekla prostě normální, akorát se snažíme bez masa, takže zpracovat zeleninu, vajíčka, sojové maso.* ¹⁰⁸

Agnes: *„Jako my celkově vaříme jako všichni ostatní, ale snažíme se nejíst maso. Aby ten oběd byl prostý a jednoduchý, tak nejíme maso. I z toho důvodu toho postu. Není to v dnešní době vůbec jednoduché, ale tak jako snažíme se, jíme spíš zeleninu a takovéto věci.* ¹⁰⁹

---

¹⁰⁵ Maria Gratia Fujeríková, leden 2013, Brno.

¹⁰⁶ Dagmar Trojanová, leden 2013, Olomouc.

¹⁰⁷ Lucie Cinciálová, leden 2013, Olomouc.

¹⁰⁸ Maria Gratia Fujeríková, leden 2013, Brno.

¹⁰⁹ Agnes Špinerová, leden 2013, Brno.

3.8.3. Volnočasové aktivity

Koníčky narátorek se dělí na aktivní a pasivní. Nejvíce se vyskytujícím pasivním koníčkem mnou zpovídaných narátorek byla četba, objevila se téměř u každé z nich. Narátorky se povětšinou orientují na duchovní literaturu, která je v jejich seskupeních nejvíce čteným žánrem.

Denisa: „Je teda jedna věc, kde teda vím, že je to čistě pro mě relaxace, a to je čtení. Kupodivu jedna věc je profesní čtení, protože musím číst spousty odborných věcí, nebo duchovní literaturu, ale krom toho existují ještě jiné tituly, jiné knihy a jako to беру jako můj koníček, ba až neřest přímo [smích]. Nemám nejoblíbenější knížku. Prostě se to střídá, takže to je celá řada věcí. Vždycky, když mi někdo podstrčí něco zajímavého do ruky, tak na to období je to většinou moje nejoblíbenější knížka [smích].“¹¹⁰

Virginie: „Já hrozně ráda čtu. Jako teďko mě chytil. Jsou to duchovní autoři Daniel Anch, ten moc hezky píše. Nebo mě baví takový oddechový knížky, ale ono je to moc hezky napsaný, možná znáte Calasans Cíšová, je to nějaká řeholnice, už nežije, ale psala podle historických pramenů románovým způsobem knihy o benediktýnech u Bodamského jezera. Ale ráda si přečtu i pohádku [smích].“¹¹¹

Mezi aktivními koníčky narátorky nejčastěji zmiňují celoroční práci na zahradě, pěstování květin, sekání trávníků, starání se o stromy, odklizení sněhu atd. Některé z narátorek ve svém volném čase sportují a sportu se aktivně věnují.

Lucie: „Já dělám ráda všechno, co je jiný než moje zaměstnání. Protože trávím spoustu času sezením v knihovně, u počítače, za katedrou. Tak když můžu, tak mám ráda cokoli, kde se hýbu. Takže chodím teď už pár měsíců pravidelně cvičit, takže asi třikrát týdně se snažím vypadnout a jít se hýbat, takže do toho fitka na takový jako kruhový trénink, vyhovuje mi to v tom, že můžu přijít kdykoliv, kdy mi to čas dovolí, většinou tak na půl hodiny. Nebo chodím plavat. Anebo tady máme sice takovou mini zahrádku, ale přece to mě baví, někdy to může vypadat i trošku pohoršlivě, protože někdy v neděli

---

¹¹⁰ Denisa Červenková, leden 2013, Praha.

¹¹¹ Virginie Moravcová, leden 2013, Praha.

byste mě mohli zahlédnout v montérkách, jak ořezávám stromky, ale pro mě je to takový jako relax skutečně. ¹¹²

Dagmar: *„Takže já když mám fakt volno, tak já jdu ven, já fakt vyrazím bundu a pohory a já jdu ven, jdu třeba i na sv. Kopeček pěšky, prostě chodím.“* ¹¹³

Immaculata: *„Zde není velký výběr, jelikož už je to omezené tím způsobem života. Ale přece jen jsou i musí být. Tak například velmi ráda chodím na zahradu, já například velmi ráda pracuji venku možná proto, že jsem si na to zvykla už od dětství. Ale mě ta práce velmi uspokojuje. Když můžu a mám čas, tak jdu velice ráda ven. Jiným sestřím se to zdá tak, že jdu zase pracovat, ale já si tam jdu odpočinout [smích]. Pěstuji květiny, máme totiž celkem velikou zahradu a je to v podstatě takový volný anglický park, takže tam je spousta takových úprav údržbových, stříhání stromků, sekání trávníku atd. Mě to baví, když vidím, že je pod stromem shnilé ovoce nebo že jsem stromku uřízla větev, která je už suchá a ten strom je zase pěkný. No a v zimě odhazuju sníh [smích].“* ¹¹⁴

Dalšími koníčky, které některé z narátorek provozují, jsou nejrůznější ruční práce a hudba. Hudbu reprezentuje především hra na nějaký hudební nástroj.

Maria Gratia: *„Takže ono toho volného času taky není až tak moc, ale tak máme někdy čas zahrát si nějaké společenské hry, nebo v létě třeba venku v zahradě něco takhle sportovního. Jinak asi k tomu patří i takhle zpěv s kytarou občas. A zase jako sestry ve svém volném čase už potom různě. Já třeba hodně čtu, nebo nějaká výtvarná činnost.“* ¹¹⁵

Anonymní: *„Mým koníčkem je hudba, ráda hraju na pár různých nástrojů.“* ¹¹⁶

Agnes: *„Já jsem hrozně ráda malovala, kreslila, to teď už nemůžu, mám špatné oči. Tak jsem si to nějak zaměnila za práci na zahradě, kde je to větší a můžu se tam realizovat. Já jsme vyšívala, štrikovala, háčkovala, všechno mě to bavilo.“* ¹¹⁷

---

¹¹² Lucie Cinciálová, leden 2013, Olomouc.

¹¹³ Dagmar Trojanová, leden 2013, Olomouc.

¹¹⁴ Immaculata Binderová, leden 2013, Brno.

¹¹⁵ Maria Gratia Fujeríková, leden 2013, Brno.

¹¹⁶ Anonymní, leden 2013, Praha.

¹¹⁷ Agnes Špinerová, leden 2013, Brno.

Avšak sestra Denisa přiznává, že jejím největším koníčkem je její řeholní povolání, které ji nesmírně naplňuje a baví. Být řeholnicí pro ni znamená, být jí v každém okamžiku svého života až do jeho konce. Uvádí zde ale i odkaz k minulosti, kdy se nepředpokládalo, že by se sestra mohla nebo vůbec měla mít nějaké volnočasové kratochvíle, které by jí ubíraly čas, ve kterém by se měla plně ponořit do duchovního života.

Denisa: „*S koničky je to trošku těžší, protože ono se jako moc nepředpokládá, že... Nebo takhle ve formaci těch předchozích dob se moc nepředpokládalo, že by člověk ještě měl nějaký čas na koničky. My neodcházíme do důchodu, prostě jsme řeholní sestry, my jsme pořád ve službě a to ještě 24 hodin denně, což není nic strašného, ale je to takové, že... Já si teda taky neuvědomuju, že bych nějakým způsobem, kdo ví jak zvlášť, rozvíjela koničky. Mě třeba baví malovat, ale nebaví mě to teď, protože mě baví to, co dělám. Mě baví jako žít to, jak žiju, a někdy mám jako koníček to, co už dělám.*“¹¹⁸

3.8.4. Úklid domácnosti

O úklidu domácnosti se zmiňovala pouze menší část narátorek žijících v kontemplaci a klauzuře. U nich je úklid domácnosti rozdělen tak, že každá ze sester zodpovídá za nějaký úsek a o ten pečuje. Takže se většinově sestry dělí v domácnosti o různé úkony.

Agnes: „*Ty úkoly jsou rozdělené, aby každý věděl, co má dělat a kdy. A může si to podle sebe naplánovat, jak mu to vychází, takže si to prostě může každý sám zařídit. Každá má svůj úsek v klášteře, o který se stará, různé místnosti, toalety atd. A taky na zahradě máme každá svůj úsek, o který se staráme.*“¹¹⁹

3.8.5. Manželství

Většina narátorek se shoduje v tom, že ještě než se rozhodly pro cestu řeholnice, přemýšlely vážně o manželství. Opět téměř všechny narátorky shodně tvrdí, že v období svého raného mládí prožívaly úplně obyčejnou zamilovanost a vedly vztah s chlapcem.

---

¹¹⁸ Denisa Červenková, leden 2013, Praha.

¹¹⁹ Agnes Špinerová, leden 2013, Brno.

K cestě manželství je směřovalo jejich vlastní okolí, ve kterém vyrůstaly. Po nějaké době ale narátorky docházely k názoru, že cesta manželství jim není určena a že je nedokáže naplnit. Principiálně jim láska k opačnému pohlaví nestačila a uvědomovaly si, že život je volá jinam, že pro ně Bůh určil jiné poslání. V konečné fázi uvádí, že si začaly uvědomovat volání Boha a jejich úděl vést zasvěcený život. Sestra Immaculata dokonce zmiňuje její citové strádání a pocity zoufalství, jelikož si zprvopočátku Boží volání do řehole nedokázala vysvětlit, přes pokusy být ve vztahu s muži šťastná se stále nedostavoval stav vrcholného štěstí z požitku lásky, jak tomu bylo u jejich vrstevníků.

Immaculata: „Vždycky jsem si myslela, že vstoupím do manželství, protože už vlastní rodina, ze které pocházím, mě k tomu vedla. Tam nebyla jiná alternativa. Takže když jsem dožívala, dospívala, tak jsem si myslela, že budu mít rodinu. Jenže to, co Vám povím, to mi došlo až teď, že mě Pán Bůh vedl i tehdy, když jsem prožívala to, co jsem si nedokázala sama vysvětlit. Když jsem se poznala s chlapcem tak fajn, zamilování, zájem a to všechno fajn. Ale po nějakém čase...a to je všechno? Já jsem si říkala a to je všechno a co teď. Ne, že už to znova nepřijde. Mě to nějak nenaplnilo. Já jsem si to nedovedla vysvětlit. Já jsem si ten svůj život v tom časovém úseku postupně, když se mi to stalo dvakrát nebo třikrát... Já jsem nenormální, já nemám normální uvažování. To, že druhý jsou vrcholně šťastní a prožívají to jako plnost svého života a já to tak prožívat nemůžu. Pro mě to byla záhada a byla jsem z toho velice nešťastná, velmi, velmi nešťastná. A to až později, ale to by bylo na dlouhé vyprávění, později jsem přišla na to, že já nejsem do manželství. Já jsem byla nešťastná, ale proč bych neměla být do manželství, však jsem normální holka ani ne nijak škaredá, ale rozumíte, to mi jednoduše nesesedlo a nezapadalo se životem. Až opravdu později mi došlo, že já něco hledám, co mi není určené a nejsem pro to stavěna. Potom později jsem poznala, že já mám žít kvůli Bohu [smích].“¹²⁰

Virginie: „Bylo mi 18 let. Tak náš pan farář se mě ptal: „Maruško, neuvažovala jsi někdy o tom, že bys šla do kláštera?“ Tak jsem mu řekla: „Pane faráři, to teda neuvažovala!“ [smích] Jo jako měli jsme společenství mládeže při farnosti, tak jsme jezdili i na zábavy spolu, kluci, holky, všechno dohromady jo, tak jsme se pěkně pobavili. No pak jsem si psala s jedním chlapcem, tam ze „spolča“ jo, když byl na

---

¹²⁰ Immaculata Binderová, leden 2013, Brno.

vojně, sem tam někdy [smích], já jsem totiž nikdy na to psaní moc nebyla. No a potom jsem docela i měla chlapce, ale jenom kratší úsek, myslím dva nebo tři měsíce, jsme spolu kamarádili trošku víc. Než jsem mu řekla, že tímhle můj směr života teda asi hold nepůjde. Já jsem cítila, že to není ono, ale furt jsem nevěděla, co to ono je. Než jsem se teda seznámila se sestrami, to mi bylo dvacet, tehdy když jsem kamarádila s tím chlapcem jo, pořád jsem se tehdy hledala.¹²¹

Denisa: „Přemýšlela a myslela jsem si, že dost možná někdy vstoupím do manželství. Jenže pak jsem si uvědomila, že asi ta moje cesta je spíš do konverze. Ta konverze pro mě byla dost zásadní prvek, který mě přesměroval úplně do jiného horizontu. Na začátku se mi zdálo, že to není možný, že jsem nasměrovaná úplně na jiný způsob života tak, že to prostě nejde, že si vymejším, že bych někdy v životě mohla být Karmelitka.“¹²²

Lucie: „To mé povolání, ten nepokoj, nebo ten pocit, že mě Pán Bůh volá jinam, do jiného životního stavu než do manželství, byl stále intenzivnější. Prostě to hledání jsem zaměřila od svého chlapce, se kterým jsem v té době chodila, k poznávání toho, co by po mně Pán Bůh mohl chtít.“¹²³

Anonymní: „A co se týče otázky manželství, určitě jsem o něm uvažovala, předtím jsem taky jako měla kamaráda. Měla jsem přítele, se kterým jsem chodívala [smích]. Ale pak jsem si vybrala tu druhou cestu.“¹²⁴

Jedna z narátorek dokonce zmiňuje, že ji její otec chtěl jako mladičkou dívku násilím provdat, když se za neblahých okolností v roce 1950 byla nucena z noviciátu vrátit zpět domů, aby tak utekla internaci, která postihla ostatní členky kongregace, které již ve formaci byly po časných slibech. Svatbu se nepovedlo uskutečnit, protože narátorka dále uvádí, že druhý den časně ráno z domova uprchla. Svatba by pro ni byla navíc v té době už zcela nemyslitelnou z důvodu jejího pevného přesvědčení žít život řeholnice.

Milada: „A přijdu domů a náš tatínek prvně řekl: „Konečně někdo dostal rozum!“ Večer měli velikou schůzi, starostoval doma. Jo a maminka mě ráno budí v pět hodin.

---

¹²¹ Virginie Moravcová, leden 2013, Praha.

¹²² Denisa Červenková, leden 2013, Praha.

¹²³ Lucie Cinciálová, leden 2013, Olomouc.

¹²⁴ Anonymní, leden 2013, Praha.

Maminka byla velikánská žena, říká: „, Douče, tatínek chce, aby jsi se hned vdala.“ Přesně věděli páni, koho si budu brát. Protože jsme spolu kdysi tančili českou besedu, tak on určitě mě bude chtít! No to je strašný!“¹²⁵

3.8.6. Práce

Narátky vypovídají o tom, že práce tvoří součást života sester. Některé z dotazovaných kongregačních sester vykonávají v současnosti civilní povolání. V rozhovorech nejčastěji uváděnou pracovní sféru tvoří školství a zdravotnictví. Sestra Milada zmiňuje, že za komunismu bylo sestrám upíráno pracovat, kde chtějí, nicméně na svoje pracovní zařazení si nestěžuje. Většina školských zřízení, které dříve patřila církvi, byla komunisty postupně zabavována, a to už od roku 1949. Řeholnicím byly ponechány pouze školy pro postižené děti a mládež. Proto v případě kongregací, které se orientovaly dříve pouze školským směrem, se považovalo za nutné hledat novou sféru uplatnění. Z tohoto důvodu se sestry začaly orientovat na ošetrovatelství.¹²⁶

Lucie: *„Jednoduše řečeno chodíme všechny do civilního zaměstnání. Já učím teda na vysoké škole, další sestra je zdravotní sestra na obvodě u pana doktora, jedna se stará tady o vysokoškolskou mládež, další pracuje jako pastorační asistentka na fáře.“¹²⁷*

Milada: *„Já jsem 40 roků ošetřovala, protože nic jiného jsme nemohly dělat, ale zaplat' pánbůh za to. Prvních 10 roků jsem byla ještě na operačním sále jako instrumentárka, deset roků jsem byla u mentálně postižených dětí.“¹²⁸*

Práce, kterou sestry vykonávají, se váže k jejich vzdělání. Dotazované sestry nejčastěji studovaly pedagogické či zdravotnické obory. Některé z narátorek dosahují doktorského vzdělání v teologických oborech.

Anonymní: *„Já jsem studovala konzervatoř, příčnou flétnu. Dostudovala jsem ji, až když jsem byla v klášteře. A pak jsem vystudovala vysokou školu pedagogickou, abych mohla učit.“¹²⁹*

---

¹²⁵ Milada Kopecká, leden 2013, Praha.

¹²⁶ VLČEK, Vojtěch. *Ženské řehole za komunismu (1948-1989): sborník příspěvků z konference pořádané Konferencí vyšších představených ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií dne 1. října 2003 v kostele sv. Voršily v Praze.* Olomouc: MCM, 2005, s. 23.

¹²⁷ Lucie Cinciálová, leden 2013, Olomouc.

¹²⁸ Milada Kopecká, leden 2013, Praha.

Ve většině zkoumaných společenství se vyžaduje, aby kandidátka, která hodlá vstoupit do řeholního řádu, měla již za sebou studium a případné zkušenosti ze zaměstnání. U sester klarisek se klade na tuto podmínku mnohem větší důraz, zejména díky tomu, že pokud se sestra rozhodne vstoupit do řeholního řádu, tak už nemá možnost, stejně jako v mnohých kongregacích, dále studovat.

Agnes: „*Takže pokud už jste v řádu, tak zde není možnost se dál vzdělávat, myšleno na vysoké škole. U nás tedy tato možnost odpadá, proto chceme, aby ty dívky už měly něco za sebou. Kdyby třeba nevydržely v řádu, pocítily, že sem nepatří, tak aby měly kam se vrátit.*“¹³⁰

Zmíněný požadavek taktéž souvisí s narůstajícím věkem vstupu do řádu. Narátorky zmiňují, že díky tomu, že se zvýšil i průměrný věk lidí, kteří zakládají rodiny a uzavírají manželství, se logicky musel posunout i věk, kdy se kandidátky rozhodují pro vstup. Věk ženy při vstupu do řeholního řádu sehrává důležitou roli hlavně díky tomu, že s přibývajícimi lety se ženy, dle názoru všech respondentek, hůře přizpůsobují novým věcem a mohou mít problémy s respektováním zaběhnutého systému pravidel, podle kterých se společenství řídí. Oficiálně tvoří krajní hranici pro přijetí do noviciátu věk 36 let, avšak jednotlivé případy bývají posuzovány zvlášť.

Dagmar: „*Věk pro vstup je, myslím, možný do 36 let a od 18 let. I mladí lidé se dnes rozhodují pro manželství nebo pro řeholi ve starším věku. Ten věk se posouvá. Třeba teď máme kandidátku a je jí 38-39 let. Pak jde spíš o posouzení individuálních případů, když je někde dáno 36 let, to se pak soudí individuálně, případ od případu.*“¹³¹

Pokud se vrátím zpět k problematice zaměstnání, jedna z narátorek hovoří o proměně, kterou kongregace prodělala zejména díky místu, kde působí. Protože práce mimo vlastní dílo v místě vzniku její kongregace, kterým je Itálie, není typická. Hlavní důvod toho, že sestry nemají potřebu pracovat jako civilní zaměstnankyně, je ten, že mají nějaké vlastní dílo, tudíž jsou zaměstnané ve vlastních institucích. Práce, kterou sestry vykonávají, by měla korespondovat s jejich zaměřením a strukturou.

---

¹²⁹ Anonymní, leden 2013, Praha.

¹³⁰ Agnes Špinerová, leden 2013, Brno.

¹³¹ Dagmar Trojanová, leden 2013, Olomouc.

Denisa: „U nás civilní povolání není úplně zvykem. Skoro vůbec, to je právě věc, která je ve velkém pohybu teď, co se týče toho, jakým způsobem vlastně řeholní komunity mají žít v současné společnosti, a to i co se týče stylu řeholního života trošičku a tak. Co se nemění, je jako zasvěcenost a tak. Co se týče těch vnějších forem, tak některé se mění. U nás se mění hodně pomalu, protože...[smích], ale jistě. Zrovna tahle ta věc kolem zaměstnání, záleží to zase na tom, kde působíme. V Itálii zatím ještě nevznikla tahle ta potřeba pracovat někde jinde než ve vlastních institucích jo. Ale máme školy, je třeba nezapomínat, že máme, tak jako mají sestry voršilky nebo sestry boromejky mají nemocnici, tak když má člověk takovou instituci, tak nepotřebuje pracovat venku. Tady v Praze už jsme se tím zabývaly a já de facto jsem zaměstnanec Univerzity Karlovy, že. Takže pracuju mimo strukturu svého řádu a ještě pár takovýchto situací máme. No ale je to, my to tak zkoumáme, diskutujeme do jaké míry je to vhodné, jak to skloubit s tím stylem života, který si chceme udržet, který přece jenom předpokládá zrovna u karmelitek, že opravdu klademe důraz na společný život a na život modlitby. Proto, třeba já nevím, práce v nemocnici pro nás není dost dobře myslitelná, jako Karmelitky. Pro jiné sestry jo, ale mají to strukturované samozřejmě jinak.“¹³²

3.8.7. Přátelé

Podle výpovědí narátorek byly reakce na vstup do řádu rozporuplné, jejich přátelé však rozhodnutí většinou přijímali lépe než rodinní příslušníci. Avšak dotazované vypovídají, že za dob komunismu vše držely v tajnosti a přátelé se o jejich řeholním způsobu života dozvídali až zpětně, po pádu režimu.

Agnes: „Tak moji přátelé s tím už tak trochu počítali jo, protože si člověk tak nějak mezi přáteli už v mládí povídá co, kde, kdy. Takže ti už to pak tak nějak brali. Jejich reakce pak byla taková otevřenější, i když oni vlastně taky netušili, že jsem byla vlastně ještě za komunismu. Něco, si mysleli nebo se jim možná zdálo, ale nikdy jsme se o tom otevřeně nebavili. Ale asi měli tušení, že se mnou něco takovýho děje.“¹³³

I přes časové vytížení se narátorky snaží neztratit kontakt se svými přáteli. Názorným příkladem je sestra Virginie.

---

¹³² Denisa Červenková, leden 2013, Praha.

¹³³ Agnes Špinerová, leden 2013, Brno.

Virginie: „Jsem v kontaktu, dokonce ještě i ze základní školy mám jednu kámošku, se kterou si píšu a volám.“¹³⁴

3.8.8. Rodina

Narátky se z velké většiny domnívají, že výchova v rodině mohla mít nějaký vliv na výběr jejich životní cesty. Zejména se zmiňují o vytvoření si základního postoje k Bohu právě v dětství. Až na jednu narátku všechny dotazované pochází z katolicky věřících rodin, ve kterých jim zásady víry byly vštěpovány již od raného dětství, a právě této skutečnosti sestry přikládají zásadní význam ve svém budoucím rozhodnutí.

Lucie: „Tak určitě rodina vytvořila předpoklad. Já aspoň jsem za to vděčná. Jednak jsem byla věřící, taková ta od plínek z věřící rodiny.“¹³⁵

Maria Gratia: „Tak já jsem z tradiční rodiny, katolické. Takže jsem vyrůstala v tom prostředí víry, nějak jsem měla tu možnost prostě poznávat, že teda jsou různé způsoby života, jak člověk může v dospělosti žít.“¹³⁶

Immaculata: „Ono tím, že jsme byli vychováni v křesťanské víře, v katolické. Já jsem měla prosté a poctivé rodiče a i tu víru tak brali. A myslím, že odtud se do mě vložil takový poctivý přístup k životu.“¹³⁷

U většiny narátek jejich rozhodnutí stát se řeholnicí nebylo rodiči zprvopočátku kladně akceptováno i přes fakt, že se jednalo o praktikující katolíky. Žádná z rodin narátek ale jejich volbě nebránila, i když principiálně téměř u všech dotazovaných nesouhlasila. Každá z těchto sester se k tomuto kroku rozhodla zcela dobrovolně, aniž by se nechala ovlivnit názorem svých nejbližších.

Dagmar: „Když jsem to doma řekla, já to říkám tak, že se mnou nemluvil ani hadr na nádobí. Já si myslím, že i u rodičů to chce čas.“¹³⁸

Immaculata: „Naproti tomu, že byli věřící, tak tento aspekt božího povolání jim nějak unikal. Anebo ho prostě přece jen považovali za nějaký divný.“¹³⁹

---

¹³⁴ Virginie Moravcová, leden 2013, Praha.

¹³⁵ Lucie Cinciálová, leden 2013, Olomouc.

¹³⁶ Maria Gratia Fújeríková, leden 2013, Brno.

¹³⁷ Immaculata Binderová, leden 2013, Brno.

¹³⁸ Dagmar Trojanová, leden 2013, Olomouc.

Někdy se jednalo o nesouhlas z důvodu, že se sestra vzdálí z dohledu rodičů a oni jí tak nebudou nablízku, stejně jako ona jim.

Virginie: „*Oni ne, že by nesouhlasili, ale oni byli nešťastní, že nebudu doma s nima. Protože jsme do té doby pořád dojížděli, ať to byla škola, ať to byla práce, pořád jsme z domova někam dojížděli. A teď jsem se měla odstěhovat jo, takže to byl základ nesouhlasu.*“¹⁴⁰

Přesto na sebe vzájemně nezanevřeli a rodiče (pokud ještě žijí) i s dalšími členy rodiny se snaží své dcery pravidelně navštěvovat. Pro obě zkoumané františkánské kongregace je ustanovena doba dvou týdnů, kdy má sestra právo a možnost odjet domů. Tato doba, co se délky týče, je jednak ovlivněna civilním povoláním a dovolenou, kterou si sestra může vybrat jako každý pracující člověk, a taktéž jejími jinými povinnostmi, které jako řeholnice musí plnit právě v době pracovního volna. Zmíněné dva týdny si sestry rozdělují na dvě návštěvy rodiny po týdnu během roku.

Virginie: „*Ano, máme takhle dva týdny rodiče navštívit, jo ze své dovolené. Protože jeden týden máme na exercicie na duchovní cvičení no a potom dva týdny, co je potřeba zase, jako například v jiných domech, vloni například jsem byla vařit na exerciciích pro mládež. Takže k rodičům jezdím každé rok na ty dva týdny, jeden týden z jara a jeden na podzim. Protože vlastně rodiče už jsou stárnoucí, tak jim pomoci s jarníma pracema a s podzimníma, takže na brigádu [smích].*“¹⁴¹

Lucie: „*Dva týdny v roce máme na dovolenou u rodičů, nebo doma teda.*“¹⁴²

I kongregační sestry karmelitky se snaží svoji rodinu pravidelně navštěvovat, situace je zde ale ztížena faktem, že většina sester, které žijí u nás, jsou cizinky, konkrétně Italky, a domů jezdí v daleko menších intencích než sestra z Čech.

Denisa: „*Pokud máme živé rodiče a žiju v té zemi, kde ty rodiče jsou, tak máme pár dní v roce, kdy odjíždíme k těm rodičům, právě taky kvůli nim. Abychom prostě s nimi byly. A když už ale rodiče nejsou živí, tak většinou ty sestry se snaží aspoň kvůli sourozencům nebo tak, tak jednou za dva roky. Ty sestry, které tady se mnou bydlí, tak jsou z Itálie*

---

¹³⁹ Immaculata Binderová, leden 2013, Brno.

¹⁴⁰ Virginie Moravcová, leden 2013, Praha.

¹⁴¹ Virginie Moravcová, leden 2013, Praha.

¹⁴² Lucie Cinciálová, leden 2013, Olomouc.

*obě dvě, a protože už nemají rodiče, tak jezdí jednou za tři roky domů k té rodině, která tam zbývá.*¹⁴³

Návštěvy rodiny, které přijedou za sestrou, nejsou nijak zvlášť limitovány, sestry se akorát zmiňují, že návštěvy většinou nepřijímají v době vánoc a nějakých jiných pro komunitu důležitých obdobích. V případě sester klarisek, které jsou v klauzуре, ani jiná možnost není. Pokud chce rodina sestru vidět, přijede na návštěvu, sestry totiž klauzuru v zásadě téměř neopouštějí.

Maria Gratia: *„Jako u nás je ta možnost, my nemáme nějak omezené, kolikrát kdo může přijít, některé řády to ještě drží. U nás jsou jenom takové dvě doby v roce, to znamená postní doba a potom prodloužený advent, to znamená, že to máme už od začátku listopadu. Kdy teda nemají chodit návštěvy soukromé a neměly by sestry telefonovat, psát dopisy a jinak prostě během roku můžou kdykoliv jako, když je to možné nějak vzhledem k tomu, co se zrovna děje v klášteře, prostě přijet na návštěvu rodiče, přátelé.*¹⁴⁴

Immaculata: *„Zde je hovorna a veškeré návštěvy jsou připuštěny pouze sem. Takže moji sourozenci, já mám 5 sourozenců, takže ti, kteří můžou, tak mě určitě jednou, dvakrát do roka navštíví a rádi.*¹⁴⁵

Jedna z narátorek hovoří o době před 40 lety, kdy sestry, pokud chtěly navštívit svoji rodinu doma, musely jet v doprovodu druhé sestry. Dnes už tomu tak není, jelikož pravidla řeholních společenství se mění v závislosti na době jejich působení.

Denisa: *„Ještě tak před 40 lety, a to je před 40 lety, a to sestry, i když chodily domů k rodičům, tak jezdily ve dvou, vždycky tam s ní byl nějaký doprovod. Nebo když se chodilo ven samozřejmě, tak to zase jedinečně ve dvou a chodilo se po ulicích se sklopenýma očima zásadně. Tak my to dneska vnímáme jako historiky z mládí našich sester [smích]. Což není znevážení, jenom je to takové mile překvapivé, když se dívám, jak sestry zachází jako s vlastní tradicí jo, že ony si to neničí úplně, snaží se zachránit tu hodnotu, která tam je případně.*¹⁴⁶

---

¹⁴³ Denisa Červenková, leden 2013, Praha.

¹⁴⁴ Maria Gratia Fujeríková, leden 2013, Brno.

¹⁴⁵ Immaculata Binderová, leden 2013, Brno.

¹⁴⁶ Denisa Červenková, leden 2013, Praha.

I přes fakt, že téměř všechny sestry v mém výzkumném šetření převzaly řeholní jméno, rodiče se s jeho užíváním při oslovování svých dětí nesžili a neustále své dcery oslovují jménem křestním, které jim dali.

Lucie: „*Já doted', když přijdu domů, tak mi rodina říká křestním, protože to neodpárete. Prostě jsem jejich sestra. Tak mně najednou nebudou říkat jinak. Ale někdy ta snaha je. Vědí, že jsem Lucie, ale říkají mi Marti.*“

3.8.9. Hábit

Hábit každého společenství se liší, takže pokud bychom uspořádaly shromáždění všech řeholních řádů, které nalezneme např. na území České republiky, můžeme je rozlišit právě podle jejich řeholního oděvu, o čemž hovořila i sestra Lucie. Řeholní sestry jsou na svůj oděv hrdé. Hlavním důvodem je, že většina narátorek žila v době komunismu ve skrytosti a na veřejnosti chodila v civilu, řeholní šat oficiálně nosit nemohla. Sestra Lucie však podotýká, že jejich kongregace nezanevřela na civilní oděv úplně, protože i on má podle jejího názoru v dnešním světě smysl. Tento názor zastává především z důvodu, že jako řeholnice působila v době, kdy obléknutí hábitu nebylo možné, a tudíž oblékala civilní šat. K hábitu se dostala pouze na tajných sešlostech s ostatními sestrami, kde si jej pro pocit úplnosti svého povolání alespoň na malý okamžik mohla obléct. Takže tak jako byla dřív bez hábitu pro zraky jiných jako řeholnice neviditelnou, tak i dnes z pocitu přehnané pozornosti druhých, která je pro ni mnohdy vyčerpávající, si oblékne civil. Nejedná se o jedinou příležitost, kdy si jej na sebe může vzít, pokud tak ale učiní, musí se dovolit představené. Všechny ze čtyř zkoumaných společenství mají oficiální řeholní oděv a oděv pracovní (ten se ale nepočítá mezi řeholní šat). V řeholním hábitu se ukrývá skrytá symbolika nesoucí v sobě tajemství víry. Řeholní hábit sestry zviditelňuje na veřejnosti, a na tuto skutečnost jsou dotazované sestry hrdé.

Lucie: „*Co vlastně vyjadřuje ten řeholní šat, nebo nejvíc vlastně závoj na hlavě, je to znamení, že patříme Bohu, nebo že jsme řeholnice. To bychom asi nerady opustily, nebo zatím jsem o tom nezaregistrovala ani žádnou diskuzi. My to celkem vnímáme jako užitečné, lidé jednoznačně vidí, když nás potkají, že nás můžou oslovit, něco pro ně možná představujeme. Setkáváme se s tím často, že nás takhle lidé zastaví. Nebo*

i význam toho je, že to je svým způsobem projev chudoby, přece jenom člověk vnímá ty věci méně a trochu ho to osvobozuje od toho, co neřeší prostě, jestli má odrostlý vlasy moc nebo málo nebo co si na sebe má vzít. Takže vlastně máme řeholní oděv, ale je hodně variabilní. Oficiální šat tvoří černé šaty a bílý závoj a v těch černých šatech a v tom bílém závoji se sejdeme u těch slavnostních událostí, jako je mše svatá nebo jako nějaké slavení nebo něco. Také bychom mohly říct, že jsou reprezentativní. Když se sejdeme ze všech řádů, tak by se mělo poznat, kdo kam patří. Když jsem říkala, že nosíme řeholní šat, tak po té zkušenosti mnoha let, zvláště těch prvních sester porevolučních, mezi něj vlastně taky ještě patřím, tak mám zkušenost, že hábit sestru nedělá, jak se kdysi říkávalo, protože jsme mnohé prožily většinu té formace ještě za komunismu, tedy ve skrytosti, jaksi potají. Takže i když jsme se scházely v malém klášteře určeném k tomu, tak jsme prostě přijížděly v civilu a odjížděly v civilu. V tu chvíli na ten víkend nebo neděli, jsme si tam oblékly ten řeholní šat, pro ten pocit: ano patřím sem, ale jinak vlastně většinu času jsme trávily v civilu. Takže tu zkušenost máme a taky víme, tak jsem mluvila o těch pozitivěch toho řeholního oblečení, tak taky jako nechceme úplně zapomenout, že nějaký smysl má i civil. A zvláště, když je člověk jako v plném zápřahu mezi lidma, tak já někdy říkám, že má „překontaktováno“, že jsem pak unavená i z pozornosti, která je mi věnována, prostě trošku vyčuhujem. Tak ten civil máme jako takové možné řešení pro chvíle odpočinku. Když se chceme věnovat trochu sportu nebo jedem na dovolenou nebo domů, kdy to ta situace jako by vyžaduje, je to vhodnější jednoduše.“¹⁴⁷

Virginie: *„I v civilu za totality, my jsme byly fakt inkognito, nikdo nic nevěděl. Až potom po revoluci jsme hábit začaly nosit, až po půl roce jsme si je nechaly vyhotovit, tak jsme v nich začaly chodit, v hábitech.“¹⁴⁸*

Dále se rozlišuje oděv novicек, který není identický s oficiálním oděvem, který sestry oblékají po časných slibech. Sestra Dagmar nám popisuje vzhled řeholního šatu novicек.

Dagmar: *„Novicka u nás už má hábit, ale je šedý, ale závoj je pořád bílý. My na hlavě nosíme bílý závoj, ten se teda nemění, protože u některých řádů se mění, jo když člověk složí sliby, tak většinou dostává černý, ale my máme pořád bílý.“¹⁴⁹*

---

¹⁴⁷ Lucie Cinciálová, leden 2013, Olomouc.

¹⁴⁸ Virginie Moravcová, leden 2013, Praha.

3.8.10. Smrt

Některé z narátorek přiznávají, že se smrtí nemají ještě žádnou konkrétní zkušenost, jiné však mluví o tom, že umírající na jejich poslední cestě doprovázely. Narátorky jsou se smrtí smířené a berou ji jako něco přirozeného, co je součástí lidského života. Věří, že po smrti se dostanou na místo, kde si vždy přály být, tedy k Bohu.

Anonymní: „*Jak řekla svatá Terezie, proč se bát smrti, když vlastně toužíme být s Kristem a když přijde ta smrt, tak se bojíme, i když je to ten krok, co nás spojuje s Kristem jako na věčnost. A to umírání nevím, nikdy jsem se nesečkala s někým, kdo by trpěl nějakou nemocí a nevěděl, jak dlouho tu ještě bude, a s tím by mi tu ta smrt byla blíž. Ale smrt beru jako součást svého života. Nevím, jak to budu vnímat já v posledních chvílích svého života, zda to budu brát jako boží dar, nebo boží volání, nevím.*“¹⁵⁰

Lucie: „*I když to není přímo moje pracovní zařazení, tak jsem několik umírajících doprovázela. Tak spíš možná i přes tu drobnou zkušenost bude tato odpověď spíše teoretická. Chápu smrt jako přirozený konec lidského života, který mě neděsí. Tu zkušenost nemám, ale je to výsledek mé víry. Protože ta víra moje, křesťanská tedy, mi pomáhá v tom, že vím, že to není konec úplný a že mě čeká společenství s Bohem, v kterého věřím.*“¹⁵¹

Sestra Milada vypráví o své první zkušenosti se smrtí, která v ní zanechala nesmazatelnou stopu na celý život.

Milada: „*A já jsem šla a proti mně pes. A já jsem byla pokousaná psem kdysi, tak jsem se bála. Vletěla jsem do první místnosti, kde byla klika a ani jsem si nevšimla, že by to mohla být márnice. Vletěla jsem tam, pes strašně dorážel na dveře. A teď tam tma a říkám si: „Kde to vlastně jsem?“ Vypínač nikde žádný. Tak jsem tam nahmatala teplý nohy starouška, který zemřel. A od té doby Vám řeknu, že jsem se přestala bát. Já jsem do té doby neviděla smrt člověka. A to pro mě byl takový dar, že mně potom třeba říkaly, když jsem byla v nemocnici. Prosím Vás biskupa Paďoura tatínek, doktor*

---

¹⁴⁹ Dagmar Trojanová, leden 2013, Olomouc.

¹⁵⁰ Anonymní, leden 2013, Praha.

¹⁵¹ Lucie Cinciálová, leden 2013, Olomouc.

Pad'our byl dlouho u nás, měl těžký popáleniny a on říkal: „Ta Milada snad, snad ani není ženská. Umře jí tam a ona se tam s ním modlí a potom se s ním modlí a je tam celou dobu.“ Já jsem se nikdy mrtvých nebála, nikdy. Ale ten moment tý smrti byl pro mě svatej moment. Protože když jsem potom byla dvacet roků u umírajících, tak vždycky, byla jsem staniční. Prostě umírající jsou miláčky oddělení. A takže já mám s nima smlouvu, že my na sebe budeme čekat až na věčnosti. A taky se za ně aji modlím.“¹⁵²

3.8.11. Charitativní činnost

Všechny tři kongregace, které jsou zmiňované v mém výzkumu, mají misie. Sestra, která jede do misii, k tomu musí mít povolání. Charitativní činnost v misích těchto kongregací je rozptýlená různě po světě. Předtím než sestra jede do misie, musí prodělat výcvik v tzv. misijním centru, kde se učí, co život v misii obnáší a základům místního jazyka. Avšak výjimečně se misijní škola vynechá, a to z důvodu okamžité potřeby nové řeholní sestry v misii.

Dagmar: *„Je to samozřejmě na tom rozhodnutí sestry, někdo fakt cítí jak řeholní povolání, tak to povolání do misii, protože to není pro každého. Takže např. u nás se vybraly 3 sestry, které byly ještě rok předtím v Polsku v misijním centru, aby se vyškolily.“¹⁵³*

Virginie: *„Jak existuje řeholní povolání, tak existuje i misijní povolání. Takže sestra, která má touhu jít do misii a ví, že to přečká bez úhony za hranicemi a hodně dlouho tam vydrží. Tak jako má povinnost se přihlásit u své provinční představený, která to ohlásí generální představený, a ta řekne: „Jo, potřebujeme tam a tam. Výborně sestřičko, tak přijed' se připravit!“ Ony jsou tzv. misijní školy, v Římě je taky misijní škola, a podle toho, kam chce jít, je tzv. rusikum, když chce jít na Východ. Je dobré, aby sestra uměla řeč. Tento postup je nejlepší, jaký může být. Ale někdy se utvoří místo teď a je tam potřeba, tak se přeskočí misijní škola a jde tam sestra hned.“¹⁵⁴*

---

¹⁵² Milada Kopecká, leden 2013, Praha.

¹⁵³ Dagmar Trojanová, leden 2013, Olomouc.

¹⁵⁴ Virginie Moravcová, leden 2013, Praha.

Dále se některé ze sester ve svém volném čase věnují dobrovolnické činnosti. Členky řádu klarisek se i přes nemožnost vést charitativní činnost snaží pomoci bezdomovcům, kteří se občas objeví za dveřmi.

Lucie: „*Někdy třeba sestra chodí jako dobrovolník do hospice, nebo doučovat děti jako dobrovolník, ale to musí cítit každá sestra u sebe, že chce dělat něco víc.*“¹⁵⁵

Maria Gratia: „*Takže vlastně asi to jediné, že nám sem chodí bezdomovci, takže dostanou jenom to základní jídlo.*“¹⁵⁶

3.8.12. Sebe prezentace

Dotazované sestry se shodují v tom, že jejich jedinou sebe prezentací tvoří internet. Jak klarisky, tak i zbylé kongregace, mají své vlastní webové stránky, na kterých se lze dozvědět základní informace o každém řádu, o jeho historii, spiritualitě, činnosti. Nalezneme zde i řadu fotografií z různých akcí atd.

Anonymní: „*Nemáme žádnou velkou reklamu, jediné máme webové stránky.*“¹⁵⁷

Pomocí internetu v dnešní době získávají informace o řeholním životě a jeho jednotlivých způsobech i potencionální zájemkyně o vstup, což ve své výpovědi podotýká sestra Virginie.

Virginie: „*Jo, ono třeba teď existuje tzv. google, takže si nás jedna sestra „vygooglila“ [smích]. Mínila jít k jiným, ale vypadly jsme my, tak zůstala u nás [smích].*“¹⁵⁸

Nicméně jakékoliv agitační práce k získávání nových členek se veškerým narátorkám příčí. Podle jejich názoru dívka sama musí dospět k rozhodnutí stát se řeholnicí, jelikož jak už bylo v práci dříve několikrát zmíněno, jedná se o povolání od Boha, které buď dívka má, nebo nemá. V žádném případě ho nelze získat sebepůsobivějším přesvědčováním a naléháním na případnou kandidátku. Pokud se sestry snaží prezentovat své povolání, tak se jedná o úsilí odkrýt se veřejnosti a ukázat, co znamená být řeholníkem a jaké náležitosti to obnáší. Sestra Lucie ve své

---

¹⁵⁵ Lucie Cinciálová, leden 2013, Olomouc.

¹⁵⁶ Maria Gratia Fújeríková, leden 2013, Brno.

¹⁵⁷ Anonymní, leden 2013, Praha.

¹⁵⁸ Virginie Moravcová, leden 2013, Praha.

výpovědi hovořila o existenciální krizi, se kterou se některé kongregace na konci 20. století potýkaly. Díky komunistickému režimu řeholnic rapidně ubylo. Ještě v roce 1950 u nás působilo 7 800 řeholnic, v průběhu 40 let komunistického režimu došlo ke značné redukci na pouhých 2 415 řeholnic. Tato skutečnost však byla většinou způsobena přirozenou mortalitou, ke které se přidával fakt, že přijímání nových členek bylo téměř znemožněno.¹⁵⁹ Sestra Lucie se zmínila o tom, že s velkou zodpovědností a pečlivostí vysvětluje potencionálním zájemkyním, co obnáší být řeholnicí. Cesta řeholního života není v žádném případě jednoduchou záležitostí, průměrná řeholní formace totiž trvá kolem 10 let.

Lucie: „No, já myslím, že naše generace, my jsme zažily ještě ty stařenky, které byly v existenciální krizi, a to někdy na konci těch 80. let do počátku 90. Kdy prostě bylo dovoleno přijímat sestry, všechny chtěly i sestry ve špitálech, učitelky ve školách. Ale nikdo nevěděl, kde ty nové členky vyčarovat, tak nás jako pár vylezlo z podzemí, z toho utajení. Ale ty sestry prostě byly vyděšený, ty starý prostě z toho, že nejsou další mladý, jelikož nepřicházel nikdo v davech prostě do kláštera. Logicky, pochopitelně, co asi tak chcete po ateistické zemi, kde 40 let byl člověk pronásledovaný za to, že chodil do kostela. Takže žádný příliv se nekonal. A protože naše generace jsme to zažily, většinou jsme to braly úsměvně to, že nám ty stařenky podstrojovaly, aby na nás udělaly co nejlepší dojem. Ale většinou jsme stejně přišly úplně z jiného důvodu. A ne ten, že na nás byl někdo hodný. Ale zažily jsme to, takže nám jde úplně proti srsti dělat nějakou agitaci. Já naopak, když někdo přijde a žádá o přijetí, tak mu to líčím spíš v temnějších barvách než obráceně. Protože někdy ty motivace, dneska zvlášť, už pro vstup do řádu můžou být úplně od věci. Člověk skutečně může přijít do kláštera dejme tomu z nějakých pocitů sebezabezpečení, nebo skutečně před něčím utíká. Takže ty motivy proto, proč chce být člověk řeholníkem, se musí velmi dobře rozlišit. Ještě možná zmíním, že u nás v rámci České republiky fungují nějaké pastorační aktivity, rozhodování o povolání se tomu říká, ale to by vám víc řekla Dagmar. Takže jo, něco se organizuje pro mladé lidi, ale spíš v tom smyslu, aby se měli možnost seznámit s tím, co to je být řeholníkem. Ale to je zase něco jiného než nějaká agitace, pojd'te k nám, nebo volte Zemana.“¹⁶⁰

---

¹⁵⁹ VLČEK, Vojtěch. *Ženské řehole za komunismu (1948-1989): sborník příspěvků z konference pořádané Konferencí vyšších představených ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií dne 1. října 2003 v kostele sv. Vršily v Praze*. Olomouc: MCM, 2005, s. 58.

¹⁶⁰ Lucie Cinciálová, leden 2013, Olomouc.

3.8.13. Řeholní jméno

V případech františkánských kongregací a řádu klarisek se pro novou členku vstupující do noviciátu vybírá také nové jméno, jedná se o jméno řeholní. Avšak občanské jméno sestře zůstává, jím se prezentuje všude na úřadech, má jej v občance atd. Nicméně v řádu ji sestry oslovují jménem, které získala při aktu tzv. obláčky. Význam slova obláčka vychází ze slova oblékat, jelikož při vstupu do noviciátu novicka prvně obléká řeholní šat a s ním dostává i novou identitu, nové jméno. Řeholní jméno bylo v minulosti tradičně udělováno, sestra si podávala několik návrhů, jaké jméno by chtěla nosit, ale někdy se stávalo, že žádné jméno z těch, které si sama vybrala, nedostala. Tradice návrhů jmen zůstala a v dnešní době bývá v první řadě zohledňováno přání novicky. Jména narátorek, pokud si je samy zvolily, pro ně často něco symbolizují, např. se jedná o jméno nějaké jiné starší sestry.

Virginie: „*Ted' v současné době si ta sestra může zvolit jméno sama. U nás v provincii je to tak, že si může zvolit takové jméno, které v provincii ještě nemáme. Anebo ta sestra je už dost stará, že si po ní jiná může vzít už dopředu jméno, máme třeba dvě Bernadety, tak říkáme mladší a starší. Dřív si mohly napsat třeba tři jména. Třeba z těch třech jedno vybraly nebo taky nevybraly [smích]. A to se dozvěděla ta sestra, jak se jmenuje, až na té obláčce [smích]. Tak některé měly třeba problém si to svoje jméno vůbec zapamatovat. No třeba já nevím, měly jsme tu sestru Krescencii, to je netradiční. Ted' už se dávají taková běžná jména, jako je třeba Lucie, Markéta, Daniela a tak dále. Já jsem si ho vybrala, mně se velmi věnovala jako děvčeti sestra Virginie, když jsem jezdila za sestrami do Brna. V 61 letech svého věku zemřela, těsně před moji obláčkou, tak potom jsem si po ní vzala jméno.*“¹⁶¹

Sestra Lucie zmiňuje, že dnes již není potřeba dávat sestram složitá jména, která v minulosti měla spíš praktický význam, neboť sester bylo velké množství a s podmínkou toho, že by se jména neměla opakovat, se vymýšlela různorodá jména.

Lucie: „*U nás je ta tradice udělit jméno při obláčce, kdy dostane novicka řeholní oděv, už při vstupu do noviciátu, my to tak máme. Je teda zjednodušený, ale má prostě řeholní hábit a vypadá jako sestra, tak dostane i řeholní jméno. A už to nejsou takový*

---

¹⁶¹ Virginie Moravcová, leden 2013, Praha.

ty „Hildegindis“ a takové ty všelijaké zkomoleniny, těžká slova, těžký jména, který se dávaly dřív, když bylo sester takové množství, že už nebylo jaké jméno přiřadit. Teď většinou se zohledňuje přání té kandidátky. Pokud třeba má blíž k nějaké světicí. A pokud už v té provincii není sestra téhož jména, tak jí většinou je vyhověno. Většinou si ale zvolí dvě tři jména, která by se jí líbila.,¹⁶²

Sestry karmelitky mohou přijmout řeholní jméno nebo si mohou ponechat své občanské. Pokud tak učiní, je jim alespoň přiděleno řeholní příjmení. Dokonce může být sestře změněno jak křestní jméno, tak příjmení současně.

Denisa: „Máme možnost si vybrat, jestli si necháme svoje jméno, anebo jestli si ho změňme. Když si ho necháme, tak stejně dostaneme řeholní příjmení a my můžeme to řeholní příjmení navrhnout, ale to neznamená, že to, co jsme navrhly [smích], dostaneme. Je to taková sázka do loterie, ale je to zase znamení toho, že člověk sám sebe nebere tak vážně, tu svoji představu, co je pro něho nejlepší úplně, je to docela zdravý. Já jsem si to svoje řeholní příjmení tak úplně nevybrala, protože já jsem dostala příjmení Denisa Marie od Salvátora, což mělo teda být od Spasitele, protože jsem konvertovala právě ve farnosti Nejsvětějšího Salvátora tady v Praze. Ale jiné naše sestry mají změněné jméno, úplně změněné, tzn. jméno i příjmení.“¹⁶³

3.8.14. Hierarchizace

V případě klarisek je každý dům samostatnou jednotkou s vlastní abatyší, což je sestra, která má hlavní slovo v důležitých otázkách a taktéž má za úkol vést komunitu a udržovat soudržnost celého společenství. Totožný úkol má i sestra představená. Abatyši volí sestry, které mají po věčných slibech, k tomuto aktu dochází každé tři roky. Stejná sestra může být po sobě zvolena maximálně třikrát. U františkánských kongregací nalezneme odlišnou strukturu, viz sestra Agnes, která srovnává tato dvě odlišné uspořádání ve svém rozhovoru.

Agnes: „Úkolem abatyše je nějakým způsobem tu komunitu celou vést. Milovat všechny sestry a pomáhat jim v duchovním životě. Abatyše musí dělat všechny administrativní věci, které vyžaduje stát, různé úřady a tak. Musí být prostředníkem mezi venkovním světem a klauzurou. Abatyše je u nás to nejvyšší. A ono se to různí. Naše kláštery mají

---

¹⁶² Lucie Cinciálová, leden 2013, Olomouc.

¹⁶³ Denisa Červenková, leden 2013, Praha.

abatyši, kdežto jiné kláštery jako kongregace oni mají generální představenou, která je nejvyšší, a potom jsou provinční představené v jednotlivých provinciích a pak mají vlastně komunitní představené v jednotlivých komunitách. Generalát může být třeba v Římě, ale některé mají tady generalát. Pak jsou provinční, což může být třeba česká a slovenská provincie. A v každé provincii jsou pak další představené. Ale my jsme každý klášter samostatná jednotka. Každý klášter má svoji abatyši a samostatné vedení. Sestra se stane abatyší volbou. Sestry hlasují a většinou abatyši zvolí. A její funkční období je na tři roky, může být zvolena třikrát na tři roky, kdyby chtěla být déle, tak by musela žádat o dovolení z Říma. A pak už to končí. Pak musí být někdo jiný, aspoň na tři roky se to musí vystřídat.“¹⁶⁴

Místo abatyše, jak popisuje sestra Agnes, v některých kongregacích nalezneme představenou komunitní, provinční a generální, každá z nich je zodpovědná za jinak velkou část kongregace. Nejvýše postavenou představuje generální představená. Tato výše popsaná skutečnost se týká také kongregace Školských sester sv. Františka z Assisi. Komunitní představená zodpovídá za celou komunitu a může jednotlivým sestrám udělovat posláním, sestry jsou povinny akceptovat názor představené, což vyplývá z jejich prvotních slibů chudoby, čistoty a poslušnosti. Provinciální představená spravuje všechny domy, které mají v nějaké zemi, a generální představená je pak zodpovědná za všechny provincie dané kongregace.

Virginie: *„My jsme mezinárodní společenství, tak máme v Římě generalát, tam máme generální představenou. Teď shodou okolností je to naše sestra česká, takže ta je nejvyšší generální představená a její rada. Jo potom má každá provincie, takže i naše, má provinciální představenou a její radu a každé dům má i svoji místní představenou. To jsem tady pro ten barák já [smích] a mám taky svoji radu. Jo a vlastně každá ta představená za něco odpovídá, já za barák a sestry, jako můžu delegovat nějaké služby na někoho jinýho. Provinční má na starosti všechny domy v naší provincii, v současnosti je jich pět a bude šestý od začátku prázdnin.“¹⁶⁵*

Karmelitky i kongregace Milosrdných sester III. Řádu sv. Františka z Assisi z důvodu toho, že se jedná o menší kongregace, nemají provincie. Principy volby představených jsou ale ve všech čtyřech mnou zkoumaných společenstvích podobné.

---

¹⁶⁴ Agnes Špinerová, leden 2013, Brno.

¹⁶⁵ Virginie Moravcová, leden 2013, Praha.

Lucie: „Na kapitule se volí, to je takový rozšířený setkání sester té kongregace. A protože někdy je těch sester moc, tak jsou vybrány jednotlivé zástupkyně z každé komunity. Řeší zde otázky, které je potřeba řešit. To se děje jednou za tři roky nebo za šest let, je generální kapitula. Tak tam se volí tedy generální představená a generální rada a ty jako by první rádčyně na té generální úrovni. My nemáme už provincie, protože jsme malá kongregace, tak máme rovnou generální představenou a pak jednotlivé domy. Takže každý dům, každý konvent má svoji konventní představenou. A ta je jmenovaná, tu nevolí, teda u nás je ta praxe taková, že sestry můžou napsat a generální představená se vyptá na názor té dané komunity, ale je to sama ta generální, kdo jmenuje tu místní představenou na tři roky. Pak může být znovu jmenovaná na 3 roky a pak zpravidla je vystřídaná jinou. V úplně mimořádných situacích, které musí být opodstatněné, může být zvolena ještě jednou na tři roky, ale to už je maximum možné. To ani právo nedovoluje víc. Takže u nás, co já si pamatuju, byly všechny představené po 6 letech, já sama jsem jich už zažila několik za 22 let tady v Olomouci.“¹⁶⁶

Denisa: „My nemáme provincie. My jsme poměrně malá řeholní rodina, je nás na celém světě asi 180, to znamená právě tu větev, která sice patří pod bosý Karmel, ale opravdu můžeme pracovat s lidmi. A to znamená, že máme generální představenou, která má generální radu kolem sebe, která se pravidelně volí, právě na té generální kapitule. A členové té kapituly jsou voleni demokraticky všemi členy kongregace, tedy sestrami, které mají věčné sliby. A tahle ta generální rada s generální představenou, tak spravuje takové ty největší záležitosti a musí dbát o to, aby život té řeholní rodiny zůstal propojený, ať už žijeme v Egyptě, Brazílii, nebo tady v Praze, nebo v Itálii. Ale potom jsou tady místní komunity, které mají svoji místní představenou a to je taky člověk, který není volený už tedy přímo tou komunitou, ten je dosazený. My dáváme samozřejmě poradní hlas, navrhujeme, kdo si myslíme, že by se na to konkrétní místo hodil z různých důvodů. Ale rozhoduje potom zase generální rada s generální představenou o tom, kdo bude představeným té komunity. Není to trvalé, stejně jako generální představená není trvalá, po 6 letech se mění, nebo může být znovu zvolena. Ta struktura má zůstat, jakože jsme sestry mezi sebou navzájem, takže my tu máme sestru představenou, titul matka má jediné generální představená.“¹⁶⁷

---

¹⁶⁶ Lucie Cinciálová, leden 2013, Olomouc.

¹⁶⁷ Denisa Červenková, leden 2013, Praha.

Do záležitostí ohledně chodu komunity nebo celého řádu či kongregace mohou zasahovat pouze sestry po věčných slibech. Do té doby tuto možnost nemají.

Anonymní: *„Po věčných slibech my máme stejné právo jako ostatní sestry. Předtím například sestra nemůže ani volit na nějaké kapitule nebo volit generální představenou a tak dále, ale po věčných slibech to už máme. A jinak po věčných slibech může mít sestra různé funkce, například, jako představená, jako ekonomka nebo jako nějaké jiné funkce, jako ten, kdo má jen dočasné sliby, to nemá. Ale co se týká duchovní sféry, jsou věčné sliby potvrzením, že patřím Kristu navždycky, i když předtím je to taky, ale ty věčné sliby to potvrzují.“¹⁶⁸*

---

¹⁶⁸ Anonymní, leden 2013, Praha.

4. Závěr

Ve své bakalářské práci se snažím popsat každodenní život v kultuře řeholního řádu. Cílem bylo zjistit hierarchizaci členek v řádu, a to jak řád běžně funguje v realitě každodenního dne. Za účelem grafického znázornění celého výzkumného šetření jsem vytvořila mentální mapu, viz. příloha A. Za osobní cíl jsem si stanovila prozkoumání angažovanosti členek v charitativních činnostech. Zjistila jsem, že většina narátorek se nějakým způsobem snaží participovat v charitativní činnosti. Pomocí rozhovorů se mi podařilo získat velké množství materiálu, z něhož jsem čerpala zajímavé informace do své práce. Z důvodu omezeného rozsahu práce jsem ze všech nasbíraných podkladů využila jen nejzajímavější fakta a výňatky hovorů. Ve své praktické části jsem se snažila popsat každodenní život v řádu, především očima samotných akterek. Proto jsem ve velké míře citovala jejich vlastní slova, získaná na základě rozhovorů nahrávaných na diktafon, ze kterých byl následně udělán přepis. To, jakým způsobem sestry v řeholním společenství žijí, víceméně nelze dohledat v odborné literatuře. Narátorky se ve velké většině výpovědí shodují, nebo se sobě nějakým způsobem přibližují. V teoretické části vycházím z řeholního práva, ve kterém jsou výše popsané skutečnosti pevně ukotveny.

Ačkoliv narátorkám nebyly pokládány žádné otázky vztahující se ke komunistickému režimu, narátorky samy ho často zmiňují. Důvodem hojného výskytu těchto výpovědí může být fakt, že pro ně rok 1948 a následně rok 1950 znamenal křivdu ze strany komunistického režimu a jeho plánu na totální likvidaci církve a řadu dalších věcí jako byla plejáda zinscenovaných procesů, posílání řeholníků do internačních klášterů atd.¹⁶⁹ V některých rozhovorech se objevuje rok 1989 a odkaz k „sametové revoluci“, která byla pro řeholní sestry, které své poslání před veřejností skrývaly, cestou k vystoupení z temnoty a začátkem nového života, který mohl probíhat zcela veřejně a legálně. Žádné ze sester nebyla položena otázka, která by zjišťovala její věk, avšak z výpovědí jasně vyplývá, že většina sester vstoupila do noviciátu ještě za komunismu, tudíž pravděpodobně tento rok sehrál klíčový moment v jejich životě. Sestry se dále v souvislosti s minulostí zmiňují o historii vzniku jejich řeholního řádu.

---

¹⁶⁹ JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Klášter premonstrátů na Strahově, 1991, s. 13.

Dále jsem na základě mnou prováděného výzkumu zjistila, že zkoumané řeholnice si jsou v mnoha směrech podobné. Většina z nich dosahuje doktorského vzdělání v nějakém oboru vázícím se k teologii, řada z nich studovala taktéž nějaký pedagogický nebo zdravotnický obor. Narátorky jsou si velice blízké i ve svých výpovědích, co se týče vnímání povolání od Boha a toho, jak dochází k tomu, že chtějí žít zasvěceným životem v kultuře řeholního řádu atd. Shodných míst, které se v rozhovorech téměř neustále opakují, je spousta. Ačkoliv hábit sestru nedělá, jak tvrdí sestra Lucie ve svém rozhovoru. Troufám si tvrdit, že oděv, který si sestra oblékne, ještě nemusí znamenat, že je řeholnicí. Přesto ji přijetí řeholního roucha zavazuje k životu podléhajícímu určitým pravidlům, které se odvíjí od spirituality řeholního řádu. Musím tak souhlasit s teorií týkající se habitus Pierra Bourdieuho, v níž Bourdieu tvrdí, že osoby, které vedle sebe žijí na podobných pozicích a vykonávají stejnou či obdobnou práci, mají tedy obdobný habitus, a ve svém důsledku žijí vzájemně se podobajícími životními styly. Právě onen habitus u něj definuje lidi, kteří disponují stejnými či synonymními vzory jednání a zároveň je podle něj takové jednání pro určitou skupinu lidí charakteristické. Habitus má ještě další funkci, jeho nositelé mají podobné hodnotící žebříčky pro posuzování tohoto světa.¹⁷⁰

Podle Edity Hradecké někteří lidé z neznalosti principů řeholnictví způsob života mnichů a mnišek kritizují, nebo mají naopak zkreslené představy o jednoduchosti řeholního života.¹⁷¹ Život v řeholním řádu ale podléhá dodržování přesně stanovených pravidel a stát se řeholnicí, je zdlouhavý a náročný proces. Doufám, že moje práce poslouží alespoň jako základní pramen informací k tematice řeholního života a kultuře, která se k němu váže.

---

¹⁷⁰ KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, s. 114- 115.

¹⁷¹ HRADECKÁ, Edita. *Život, láska, řehole*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003, s. 16.

5. Seznam zdrojů

5.1. Rozhovory

- Rozhovor se sestrou Lucií Cinciálovou, uskutečněný v lednu 2013, Olomouc, vedla Klára Smetanová
- Rozhovor se sestrou Dagmar Trojanovou, uskutečněný v lednu 2013, Olomouc, vedla Klára Smetanová
- Rozhovor se sestrou Denisou Červenkovou, uskutečněný v lednu 2013, Praha, vedla Klára Smetanová
- Rozhovor se sestrou Anonymní, uskutečněný v lednu 2013, Praha, vedla Klára Smetanová
- Rozhovor se sestrou Miladou Kopeckou, uskutečněný v lednu 2013, Praha, vedla Klára Smetanová
- Rozhovor se sestrou Virginií Moravcovou, uskutečněný v lednu 2013, Praha, vedla Klára Smetanová
- Rozhovor se sestrou Immaculatou Binderovou, uskutečněný v lednu 2013, Brno, vedla Klára Smetanová
- Rozhovor se sestrou Marií Gratií Fajeríkovou, uskutečněný v lednu 2013, Brno, vedla Klára Smetanová
- Rozhovor se sestrou Agnes Špinerovou, uskutečněný v lednu 2013, Brno, vedla Klára Smetanová

5.2. Literatura

BERGER, Peter a LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, 214 s. ISBN 80-859-5946-1.

BRUGGER, Walter. *Filosofický slovník*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1994, 639 s. ISBN 80-206-0409-X.

BUOB, Hans. *Povolání k vydanosti: evangelní rady*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995, 151 s. ISBN 80-855-2795-2.

BORRIELLO, Luigi. *Pak přijď a následuj mě. Úvahy k teologii zasvěceného života*. 1. vyd. Praha: Paulínky, 1997, 124 s. ISBN. 80-86025-11-X.

CANTALAMESSA, Raniero. *Panenství*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, 63 s. ISBN 80-855-2727-8.

DE FIORES, Stefano a GOFFI, Tullo. *Slovník spirituality: pojednání o sociologii vědění*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 1295 s. ISBN 80-719-2338-9.

DOLISTA, Karel a LISZKOVÁ, Petra. *Katalog mužských a ženských řeholních institutů začleněných do konferencí vyšších představených v České republice: stav k 1.1.2012*. Praha: 2012, 63 s.

ELSER M., S. EWALD a G. MURRER. *Encyklopedie náboženství*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, 406 s. ISBN 80-719-2188-2.

GOGOLA, Jerzy. *Řeholní formace*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2002, 1006 s. ISBN 80-7266-110-8.

HENDL J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

HENNER, Kamil. *Základy práva kanonického*. 2. vyd. Praha: vlastní náklad, 1921, 463 s.

HRADECKÁ, Edita. *Život, láska, řehole*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2003, 117 s. ISBN 80-7192-615-9.

HREŠANOVÁ, Ema. *Kultury dvou porodnic: etnografická studie*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2008, 216 s. ISBN 978-80-7043-749-0.

HRUDNÍKOVÁ, Mirjam. *Řeholní život v českých zemích: řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v České republice*. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997, 319 s. ISBN 80-7192-222-6.

JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. 1. vyd. Praha: Klášter Premonstrátů na Strahově, 1991, 173 s. ISBN 80-85245-11-6.

Katechismus katolické církve. 1.vyd. Praha: Zvon, 1995, 793 s. ISBN 80- 7113-132-6.

Kodex kanonického práva: úřední znění textu a překlad do češtiny: latinsko-české vydání s věcným rejstříkem. 1. vyd. Praha: Zvon, 1994, 812 s. ISBN 80-7113-082-6.

Konstituce sester klarisek-kapucínek: řehole a závěť svaté Kláry. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1993, 187 s.

KRÜGER, Kristina. *Řády a kláštery: 2000 let křesťanského umění a kultury*. 1. vyd. Praha: Slovart, 2008, 431 s. ISBN 978-80-739-1121-8.

KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, 239 s. ISBN 978-80-244-2315-9.

LUKÁŠOVÁ, Růžena. *Organizační kultura a její změna*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 238 s. ISBN 978-80-247-2951-0.

MALINA, Jaroslav. *Antropologický slovník, aneb, Co by mohl o člověku vědět každý člověk: (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění)*. 1. vyd. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009, 4738 s. ISBN 978-80-7204-560-0.

NĚMEC, Jaroslav. *Rozvoj duchovních řádů v českých zemích*. 1. vyd. Roma: Křesťanská akademie, 1988, 157 s.

Nové universum: všeobecná encyklopedie A-Ž. 1. vyd. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2003, 1303 s. ISBN 80-2421-069-X.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů.* 1. vyd. Praha: Grada, 2009, 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

RITTNER, Edward. *Církevní právo katolické.* 1. vyd. Praha: Jednota právnická, 1887, 414 s.

SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury.* 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 229 s. ISBN 80-7178-929-1.

ŠVARŤÍČEK, Roman a ŠEĎOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách.* 1. vyd. Praha: Portál, 2007, 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

TRETERA, Jiří, Rajmund. *Církevní právo.* 1. vyd. Praha: Jan Krigl, nakladatelství, 1993, 219 s.

TRETERA, Jiří Rajmund a PŘIBYL, Stanislav. *Konfesní právo a církevní právo.* 1. vyd. Praha: Jan Krigl, 1997, 331 s. ISBN 80-902-0452-X.

TRETERA, Rajmund Jiří a HORÁK, Záboj. *Slovník církevního práva: (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění).* 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 147 s. ISBN 978-80-247-3614-3.

VANĚK, Miroslav. *Orální historie: Metodické a technické postupy.* 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, 78 s. ISBN 80-244-0718-3.

Vita consecrata: posynodální apoštolská adhortace Jana Pavla II. O zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě z 25. března 1996. 1. vyd. Praha: Zvon, 1996, 139 s. ISBN 80-7113-187-3.

VLČEK, Vojtěch. *Ženské řehole za komunismu (1948-1989): sborník příspěvků z konference pořádané Konferencí vyšších představených ženských řeholí v ČR a Českou křesťanskou akademií dne 1. října 2003 v kostele sv. Voršily v Praze.* Olomouc: MCM, 2005, 535 s. ISBN: 80-7699-195-7.

ZUBERT, Bronislav Wenanty. *Řeholní právo: instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života.* 1. vyd. Olomouc: Matice Cyrilometodějská, 1996, 411 s. ISBN 80-2380-913-X.

5.3. Internet

Akademická farnost Praha Salvátor. *O nás: Denisa Červenková* [online]. [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://salvator.farnost.cz/index/o-nas/denisa-cervenkova>.

Katolická církev v České republice. *Ženské řády* [online]. [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.cirkev.cz/cirkev-v-cr/reholni-rady-a-kongregace/zenske-rady/>.

Klášter sester Klarisek. *Náš klášter - společenství* [online]. 2008 [cit. 2013-03-18] Dostupné z: <http://www.klarisky.cz/pages/cs/nas-klaster---spolecenstvi.php>.

Milosrdné sestry III. řádu sv. Františka. *Den dětí (Aregua)* [online]. 2011-08-16 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.smfo.cz/cs/mdl/info/den-deti--aregua>.

Příloha B

Fotografie

Charitní dům Kongregace Školských sester sv. Františka¹⁷²

Sestra Vigrinie (vlevo) a sestra Milada (vpravo)¹⁷³

¹⁷² Fotografie z vlastní databáze, Smetanová: 24.1.2013 v Praze

¹⁷³ Fotografie z vlastní databáze, Smetanová: 24.1.2013 v Praze

Kaple Kongregace školských sester sv. Františka¹⁷⁴ a dům Milosrdných sester sv. Františka¹⁷⁵

Sestra Lucie (vlevo)¹⁷⁶ a sestra Denisa (vpravo)¹⁷⁷

Klášter (vlevo) a hovorna (vpravo) brněnských sester Klarisek¹⁷⁸

¹⁷⁴ Fotografie z vlastní databáze, Smetanová: 24.1.2013 v Praze

¹⁷⁵ Fotografie z vlastní databáze, Smetanová: 23.1.2013 v Olmouci

¹⁷⁶ Milosrdné sestry III. řádu sv. Františka. *Den dětí (Aregua)* [online]. 2011-08-16 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.smfo.cz/cs/mdl/info/den-deti--aregu>.

¹⁷⁷ Akademická farnost Praha Salvátor. *O nás: Denisa Červenková* [online]. [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://salvator.farnost.cz/index/o-nas/denisa-cervenkova>.

¹⁷⁸ Klášter sester Klarisek. *Náš klášter - společenství* [online]. 2008 [cit. 2013-03-18] Dostupné z: <http://www.klarisky.cz/pages/cs/nas-klaster---spolecenstvi.php>.

Příloha C

Informovaný souhlas

Informovaný souhlas o použití dat získaných na základě rozhovorů pro účely bakalářské práce

Smluvní strany:

- 1) *Jméno a příjmení tazatele:* Klára Smetanová
- 2) *Jméno a příjmení
narátora:* .....

Předmět smlouvy:

- Narátor poskytne tazateli na základě této smlouvy rozhovor za současného použití zvukových nebo obrazových záznamových prostředků.
- Tazatel se zavazuje, že provede či zajistí přesný přepis rozhovoru.
- Narátor má možnost vyžádat si kopii přepisu rozhovoru.
- Tazatel je oprávněn využívat ve své práci jím pořízené zvukové nebo obrazové materiály či poznatky a informace jím na základě rozhovorů získané.
- Narátor může být v případě své výslovné žádosti v práci anonymizován (přání být anonymizován ANO/ NE).
- Narátor se rozhodl poskytnout rozhovor zcela dobrovolně a s celou koncepcí práce i jejími dalšími náležitostmi byl předem obeznámen.

V..... dne.....

Podpis tazatele:

Podpis narátora:

.....